

دولت جمهوری اسلامی افغانستان

وزارت اقتصاد

ریاست عمومی طرح و توحید

د زابل ولایت د اقتصادي او توليدي ظرفیتونو پيژندنه

Ketabton.com

فهرست

سريزه:..... 4

د زابل ولايت لنډه پيژندنه: 5

آب او هوا (فليم): 5

د زابل ولايت د اوبو سرچينې: 6

د زابل ولايت د اقتصادي او ټولنيز وضعيت تحليل: 6

د نقوس د ودې تحليل: 6

د بيوزلي د ميزان تحليل: 7

د بيوزلي لاملونه: 7

۱. د تعليمي کچې تيتوالي 7

۲. بيکاري 7

۳. نا امني 7

۴. د وگړو نا متنا سبه وده: 7

د سکتورونو په تفکيک د کاري بوختيا تحليل: 8

د زابل ولايت کاري ځواک د خصوصي سکتور، دولتي او غير دولتي ادارو په تفکيک په لاندې ډول دي. 8

د زابل ولايت د اقتصادي او توليدي ظرفيتونو پيژندنه: 9

توليد، صنعت او خدمات: 9

صنعتي پارک: 14

تقاضا :- 16

خدمات :- 17

پوهنه او لوړې زده کړې: 17

مخابراتي او انټرنېټي خدمات :- 17

گمرک: 9

د شملزو گمرک په اړه معلومات: 9

د افغانستان او پاکستان ترمنځ سوداگريزې اړيکې: 9

د افغانستان - پاکستان د سوداگري او ترانزيت تړون: 10

د گمرک اقتصادي ارزښت: 12

د زابل د شملزايي گمرک د سوات تحليل: 14

ننگونې: 14

د قوت نقطې: 14

فرصتونه: 14

د زابل د زراعتي محصولاتو ظرفيت: 18

- 18 د زابل ولايت کرهنيزه ځمکه د ولسواليو په تفکيک سره :
- 19 د زابل ولايت د مهمو زراعتي محصولاتو پيژندنه او ظرفيت:
- 19 بادام:
- 20 2. انځير:
- 21 3. انگور:
- 21 4. پسته:
- 21 5. انار
- 22 د زراعتي محصولاتو لپاره د بازار تحليل:
- 23 نتيجه گيري:
- 23 د تازه ميوو د برخي کرهنيزه محصولات:
- 23 تازه ميوو:
- 23 انار:
- 24 زردالو:
- 24 منبه:
- 24 هندوانه او ختکي:
- 24 د تازه ميوو لپاره د بازار تحليل:
- 25 په زابل ولايت کې طبي بوټي:
- 25 د زابل د زراعتي محصولاتو د کرنې، روزنې، ساتنې او پلور په برخه کې ستونزي:
- 26 د زراعتي محصولاتو د توليد او صادراتو د مقدار زياتوالي لارې:
- 27 د زابل ولايت د مالداري محصولات:
- 27 د شته محصولاتو په اړ لنډ معلومات:
- 27 په زابل کې د مالداري شته ظرفيت:
- 27 علفجر او څړځايونه:
- 28 د مالداري د اقتصادي ارزښت تحليل:
- 29 وروستي نتيجه گيري:
- 29 په زابل ولايت کې د حيواناتو د شته فارمونو په اړ د هغوی د توليدي ظرفيت په اړوند معلومات:
- 36 نتيجه گيري:
- 36 د زيربنا سکټور د اقتصادي او ټولنيزي پراختياي د موجوده سرچينو او پوتنسيل تحليل:
- 38 د زابل د اقتصادي او توليدي ظرفيتونو لومړيتوب بندي:
- 38 د لومړي، دويم او دريم لومړيتوب اقتصادي او توليدي ظرفيتون تحليل:
- 38 د اوسني وضعیت تحليل (پروفایل):
- 39 د توليدي او اقتصادي ظرفيتونو د اغيزمنتوب د تحليل ارزيايي:
- 40 د ولايت د توليدي او اقتصادي ظرفيتونو د پايښت تحليل:
- 40 د غوښتني او تقاضا تحليل:
- 41 د پراختيايي ستونزو په نښه کول:

- 42 د عوایدو تحلیل: :
42 د کاری فرصتونو رامنځته کول: :
43 وروستي پایله (نتیجه گیری): :
43 پایله: :
44 ستونزی او ننگونی: :
44 وړاندیزونه او حل لاری: :
0 ماخډونه او سرچینی: :

سریزه:

د زابل ولایت د اقتصاد ریاست د زابل د مخ پرودی اقتصاد او ټولنیزې پراختیا د تشخیص ستراتیژۍ او پالیسی د ترتیب او جوړولو لپاره د بازار د اقتصاد پر بنسټ او د اقتصادي فعالیتونو د تطبیق د کنټرول او نظارت په اساس د ولایت په سطحه فعالیت کوی، دغه ریاست په ولایت کې د متوازنې پراختیا او د اقتصادي غربت اوبیوزلی له منځه وړلو، د خلگو د ژوند د سطحې د لوړولو، د سړې سر عاید د زیاتولو، د خصوصي سکتور د ملاتړ او هڅونې په اساس چې د اقتصاد په پرمختگ او د خلگو د ژوندانه د سطحې د لوړولو په برخه کې اساسی رول لری د دولت د پالیسیو د پلي کولو مسؤلیت لري.

د اقتصاد ریاست اصلی ماموریت د اقتصادي فعالیتونو منظمول، هماهنگې، پلان جوړونه، د اقتصادي پالیسی او طرحو جوړول، د زابل ولایت د اقتصادي او پراختیایي پلان ترتیب، د غیر دولتي موسساتو د انکشافی کړنو تنظیم او منظمول، په ولایت کې د اقتصادي او ټولنیزو پروژو او پروگرامونو څخه د نظارت اوارزیابی دنده په غاړه لری. د افغانستان د پایداره پراختیایي موخو (A-SDGs) شاملول په پلانونو او ملي پراختیایي پروگرامونو کې، ددی سره په څنگ کې د زابل د اقتصادي او تولیدي ظرفیتونو تحلیل او څیړل او د اقتصادي پالیسیو او ستراتیژیو څخه متوقعه او ترلاسه کیدونکی پایلی د تعیین شویو مکانیزمونو او سیستمونو څخه په گټه اخیستنې سره ورڅخه نظارت او ارزیابی کوی. د ترلاسه شویو اهدافو او موخو گزارش ولایت مقام او د اقتصاد وزارت مقام سره شریک کوی.

په دې گزارش کې د زابل ولایت اقتصادي ، تولیدي ظرفیتونه او پوتانشیلونه تحلیل شوی چې د ولایت د اقتصادي او تولیدي ظرفیتونو پیژندنه د محدوده مالی سرچینو څخه د مؤثره گټې اخیستنې لپاره د پریکړو کولو مؤثره وسیله ده.

زابل ولایت دگران هیواد افغانستان د ۳۴ ولایتونو څخه دهیواد په سهیل لوبدیخ کې د شمالی عرض البلد په ۶۶ درجو او ۵۴ دقیقو او ختیځ طول البلد د ۳۲ درجو او ۷ دقیقو ترمنځ موقعیت لری، یاد ولایت شمال طرف ته له غزني او ارزگان، غرب طرف ته له کندهار او ارزگان، جنوب طرف ته له کندهار او پکتیکا سره اوشرق طرف ته له پکتیکا او پاکستان سره ۶۳ کپلومتره په اوږدوالی گډه پوله لري او ټول مساحت یې 17471.8 km^2 ده. زابل ولایت یا پخوانی زابلستان د پښتنو د لرغونو قبیلو ټاټوبی، د کابل - کندهار پر لویه لار پروت دی او دکابل هرات لویه لاره د (۱۷۸) کپلو مسـتره په اوږدوالی دنوموړي ولایت شاه جوی ولسوالی، مرکز قلات ښار، ترنک اوجسـلـدک ولسوالیو څخه تیریږي یاد ولایت ۴۵ کاله وړاندې په رسمي ډول د خپلواک ولایت په توگه ونومول شو د یاد ولایت دوگړو شمېر داحصایې له مخې (377648) تنه ښودل شوی دي چې ترسره شوي سروې د دې ولایت د خلکو د تایید وړ نده او سربیره پردې په نوموړي ولایت کې تخمیناً (800000) وگړي په ۱۰ ولسوالیو او مرکز قلات کې ژوند کوي چې دغه شمېره د عامې روغتیا ریاست سره ثبت او راجستر ده د زابل ولایت مرکز د قلات ښار دی، یاد ولایت د ۱۵۰۰ څخه تر ۲۰۰۰ پوری کوچنی او غټ کلی لری او دولایتي پلازمینې په توگه د دی ځای څخه ټول ولایت او ولسوالیگاني اداره کېږي. زابل چی د هیواد د ولایاتو په درجه بندی کی دریمه درجه ولایت و په 1398 هجری شمسی کال کی زابل ولایت ته د جمهور رئیس تر راتگ ورسته یی دوهمی درجی ته ارتقاء وکړه چی بدبختانه تر اوسه د دوهمه درجه ولایت مطابق تشکیلات او امتیازات ندی ورکړل شوی.

اوبه او هوا (اقلیم): زابل ولایت نیمه صحرايي اقلیم لري، د ارغنداب، دایچوپان، لوړه او د ترنک مهمو سیندونو یې اقلیم اغېزمن کړی، چې دترنک د رود په امتداد یې په منځنیو نقاطو کې د اورښت کچه د ۱۰۰۰ او ۲۰۰ ملي مترونو او په لوړو نقاطو کې یې یاده کچه د ۲۰۰ او ۳۰۰ ملي مترونو په مینځ کې ده، په اوږي کې په مرکز قلات، شهرصفا، مېزانه او ارغنداب ولسوالیوکې د تودوښې/تودوخې درجه تر ۴۰ درجوپورې هم رسېږي او د ژمي په موسم کې یې دحرارت درجه دصفرڅخه ترمنفي ۵ درجو پورې ښکته راځي، چې ژمی یې نسبي معتدل او اوړی یې گرم بللای شو.

د زابل ولایت د اوبو سرچینې:

د زابل ولایت د سویل لوېدیځې حوزې یو له هغو ولایتونو څخه دی، چې ۸۰ سلنه وګړي یې په کرهڼه اومالدارۍ بوخت دي، د ارغنداب، ترنک، لوړه، او ماروت سیندونه د یاد ولایت د اوبو غوره سرچینې دي او په تخمیني توګه (۶۲۰۰۰) هکتاره ځمکه یې خړوبوله. د لوړه سیند د وچکالی په سبب یوازې د ژمې په موسم کې اوبه لری، د ارغنداب سیند چې د بابا غره د واورو څخه سرچینه اخلی یو د هغو سیندونو څخه شمیرل کیږی چې د کال په ټولو موسونو کې په لویه پیمانه اوبه پکی بهیږی، ددی ولایت کاکړ، ارغنداب او میزانی ولسوالیو څخه تیریری او د هغه ځایه د کندهار ولایت ته بهیږی، ددی ترڅنګ په ډیرو ولسوالیو کې د اوبو سرچینې کاریزونه، چینې، ژوری څاګانې او د اوبو تالابونه دی. زابل د هغو ولایاتو څخه شمیرل کیږی چې په تیرو کلونو کې وچکالی ډیر زیات خپلی ده او ددی ولایت کرهڼه او مالدارۍ یې د خطر سره مخ کړی چې ورسره د کرهڼیزو او مالدارۍ محصولاتو کې ډیر کمښت راغلی ده.

د زابل ولایت د اقتصادي وضعیت تحلیل:

د نفوس د ودی تحلیل:

د احصائی او معلوماتو د ریاست د معلوماتو په اساس په ۱۳۹۸ کال کې د زابل د وګړو ټول نفوس (377648) تنه ښودل شوی دي، همدارنګه ددی ترڅنګ په یاد ولایت کې (۲۳۱۴۸۰) کورنی کوچیان هم اوسیری چې نفوس یې (۱۱۵۷۵۵) تنه ښودل شوی ده ددی ولایت د ټول نفوس (192345) نارینه او (185303) ښځینه تشکیلوی چې د ټول نفوس 49٪ جوړوي او د جنس نسبت یې ۱۰۳/۸ دی یعنې د هرو سلو ښځو په مقابل کې ۱۰۳/۸ نارینه موجود دي، د احصائی او معلوماتو د ملی ادارې د ۱۳۹۸ کال په احصایو کالنې کې د زابل نفوس 384349 تخمین شوی دی. د زابل ولایت د نفوس پراختیا په ۱۳۹۸ کال کې 0,017% وه یعنې په کال کې ددی ولایت په نفوس کې 6323 تنه ور اضافه شوی دا یوازځی رسمي ارقام دی، په لري پرتو سیمو، کلیو او بانډو کې زیږنونه(ولادت) د روغتیا پالانو پرته په کورونو کې ترسره کیږی همدارنګه په ډیری کلیوالی سیمو او بانډو کې خلګو تذکری ندی اخیستی. چې د نفوس دغه وده ددی ولایت اقتصادي او پراختیایي وضعیت ته په کتو سره ډیره چټکه روانه ده ځکه ددی ولایت کلني اقتصادي او انکشافی وده په هغه اندازه نده په کومه اندازه چې ددی ولایت نفوس وده کوی.

داچې د زابل ولایت نفوس په ډیره چټکی سره وده کوی مګر ددی ولایت د خلګو ورځنی اقتصادي وضعیت په ډیره ټیټه سطحه کې دی او په زابل ولایت کې ۷۵٪ نفوس د فقر او غربت د سطحې لاندی ژوند کوی. په یاد ولایت کې خلګو ته د کاری زمینی، زده کړی، روغتیا په برخه کې ډیر کم او د نشتون په حساب کار شوی، دنفوس دغه چټکه وده او یاد ولایت ته کمه پاملرنه د اندیښنی وړ ده چې په نژدی راتلونکی دغه ننگونه په یو لویه ستونزه بدلیدلی شی.

دا چې زابل یوکرهڼیز او مالداریز ولایت دی، ددی ترڅنګ چې د یاد ولایت خلګو ته د کاری زمینی د برابرولو، روغتیا، پوهنی او ټولنیزو برخو کې کار ندی شوی او کمه تاملرنه ورته شوی چې د اقتصادي ودی د ټکنی کیدو او د فقر او بیوزلی د سطحې د لوړیدو سبب شوی په یاد ولایت د نفوس وده شاید په راتلونکی کې یوه بله ستونزه هم رامنځته کړی هغه دا چې دلته د کرهڼي وړ ځمکه لږ ده نو که چیرته هره کورنی شپږ یا اوه اولاده ولری کله چې دغه ځمکه د اولادونو تر منځ وویشل شی نو بیا د ځمکي د کمښت ستونزه هم رامنځته کیږی چې دغه ننگونه هم د یاد ولایت د اقتصادي ودی په ټکنی کیدو او د غربت د سطحې په لوړیدو کې مهم رول لرلی شی ددی لپاره چې د زابل نفوس د اقتصادي ودی او پراختیا سره یو ځای مخکی ولاړ شی اړتیا لیدل کیږی چې ددی ولایت خلګو ته د نفوس د ودی د خطرونو او رامنځته کیدونکو ستونزو په هلکه پوهاوی ورکړل شی ددی سره په څنګ کې د نفوس د کنټرول یو منظم او اساسی پلان جوړ او عملی شی.

که څه هم زابل د ترانزیت له اړخه مهم ستراتیژیک موقعیت لری د هیواد مرکزی شمالی او شرقی ولایتونه د هیواد د سهیل لویدیځ او لویدیځو ولایتونو سره نښلوی ددی مهم ستراتیژیک موقعیت سره سره بیا هم د هیواد د نورو ولایاتو په نسبت د تولید، صنعت ، خدماتو، تجارت ، زیربناوو په برخه کی وروسته پاتی دی .

د بیوزلی د میزان تحلیل:

د بیوزلی د ملی تعریف په اساس هغه وگړي چې ورځنی سرانه درامد(عوايد) یی له ۳۰ امریکایی ډالره یا 2060 افغانی څخه کم وی د بیوزلی تر کرښې لاندې راځي.

د بیوزلی د ملی تعریف په اساس د افغانستان د نیمایی څخه زیات وگړي د غربت تر کرښه لاندی ژوند کوی او دزابل د بیوزلی کچه د ۱۳۹۹ مالی کال د بودجې په سند کې ۷۵٪ ښوودل شوې ده.

د نړیوال بانک د نوي دوه ډالری تعریف په اساس هغه وگړي چې ورځنی سرانه عاید یی له دوه امریکایی ډالره څخه کم وی د بیوزلی تر کښې لاندې راځي، د بیوزلی ددی تعریف په اساس د افغانستان د ۹۰٪ څخه زیات وگړي د بیوزلی تر کرښې لاندې ژوند کوی او دزابل د محدوده لوړ رتبه مامورینو او یو شمیر غیر دولتی موسساتو له کار کوونکو پرته نور ټول د زابل میشت نفوس د بیوزلی تر کرښې لاندې راځي.

د بیوزلی لاملونه :

۱. د تعلیمی کچې ټیټوالی

- زابل د نورو ولایتونو په نسبت ډیر کم ښوونځی، ښوونکی او زده کوونکی لری.
- د زابل په ډیرو ولسوالیو کی فعاله لیسې حتی ابتداییه ښوونځی هم شتون نه لری .
- زابل د نورو ولایتونو په نسبت کم لوستی ځوانان له بکلوریا ، فوق بکلوریا او لیسانس فارغین لری چی له همدی امله کم شمیر په دولتی ادارو کی په مدیریتی او لوړ رتبه اداری دندو کی بوخت دی .

۲. بیکاری

که څه هم په زابل کې د ځوانانو د بیکاری دقیقه سروې نه ده ترسره شوې او د بیکاری حقیقی ارقام شتون نلری خو داسي احساس کیږي چې د زابل ۳۵٪ د کار پر شرایطو برابر ځوانان مناسب کار نلري.

۳. نا امنی

زابل د هیواد د نا امنه ولایتونو څخه شمیرل کیږي چې ددولت تر کنترول لاندې قلمرو ډیر محدود دی چې له هم دې امله د نورو ولایتونو په نسبت په زابل کې کمې انکشافی پروژې تطبیق شوی او تطبیق کیږي.

۴. د وگړو نا متنا سبه وده:

د زابل دنفوس وده د هیواد او په ځانگړی توگه د زابل د اقتصادي ودې سره متناسبه نه ده، خصوصی سکتور چې د کاری فرصتونو د رامنځته کیدو اساس جوړوی په زابل کې کاملاً غیر فعال دی چې له همدې امله د ولایت اقتصادي وده ډیره ټیټه ده.

د زابل دنفوس ډیره برخه ځوانان او د ۱۵ کلونو څخه کم عمره ماشومان جوړوی چې په چټکی سره د کار عمر ته د رسیدو په حال کې دی او په کاری ځواک کې شاملیږي، په داسی حال کې چې د کار بازار د شغل د چمتو کولو ظرفیت لری

همدارنگه د نفوس گړندی وده په ښوونیز او روغتیایی سیستم او موجوده د کرهڼې وړ ځمکو فشار راوړي.

د سکتورونو په تفکیک د کاري بوختیا تحلیل:

د اقتصاد وزارت د اساسي او استراتیژیکو موخو څخه یو هم د کاري ځواک لپاره د مناسبو کاري فرصتونو ایجادول دي او دا هغه وخت امکان لری چې د افغانستان د هر ولایت د تولیدي سرچینو، ظرفیتونو او امکاناتو څخه استفاده وشي، بیکاری د انسانی سرچینو له اتلاف څخه علاوه مختلفي سیاسي، اقتصادي او ټولنيزی ستونزې له ځان سره لری. دمنابعو اتلاف په ځانگړي توگه د انسانی سرچینو بیکاری د هیواد انکشاف او وده له رکود سره مخ کوی او د بیوزلی لمنه په ټولنه کې پراخیري.

دا چې په زابل کې څومره دکار په شرایطو برابر ځوانان شته او له جملې یی څومره بیکاره دي دقیق ارقام نشته مگر دخصوصی سکتور، دولتی او غیر دولتی ادارو له طریقه مجموعاً 13298 وگړو ته په اداري، مسلکی او غیر مسلکی دندو کې دکار زمينه برابره شوې ده.

د زابل ولایت کاري ځواک د خصوصی سکتور، دولتی او غیر دولتی ادارو په تفکیک په لاندې ډول دي.

- د دولتی ادارو په چوکات کې د زابل ولایت ټوټل تشکیل ۳۴۵۴ دی چې له جملې یی 2621 کسان په کار او 833 بستونه خالی دي همدارنگه په دغه 2621 کاري نیرو کې 172 یی بنځینه کار کوونکي دي چې د موجوده کاري ځواک 6.5% تشکیلوي چې د نورو ولایتونو په نسبت ډیره کمه ده، د ۱۳۹۹ مالی کال وړي میاشتې کې شاوخوا ۷۵۰ پنځم او شپږم بستونه د اداری اصلاحاتو او ملکی خدمتونو د خپلواک کمسیون لخوا اعلان شوی دي.
- د دولت لخوا په تطبیق کیدونکو ودانیزو او خدماتی پراختیایی پروژو کې په تخمینې توگه ۵۰۰۰ کسانو ته د لنډ مهاله او اوږد مهاله کاري فرصتونه برابر شوی دي.
- له ۱۸۰۰-۲۰۰۰ کسانو ته د غیر دولتی موسساتو له طریقه د کار زمينه برابره شوې ده.
- خصوصی سکتور په زابل ولایت کې په نشته حساب دی یواځې دری کوچنی فابریکې چې یوه د پلاستیکی پایپ جوړونې او دوه د یخې د تولید فابریکې د ۱۵ میلیونه افغانیو په پانگونې سره فعالیت کوی چې 40 کسانو ته یی دکار زمينه برابره کړې ده، په تعداد د ۷۰ کسانو ته د مرغداری په برخه کې د کار زمينه برابره ده
- په تعداد 3567 کسان په سوداگری او اصنافو کې په کار بوخت دي

د زابل ولایت د اقتصادي او توليدي ظرفیتونو پيژندنه:

توليد، صنعت او خدمات:

په زابل کې لوی سوداگر او پانگوال شته چې د توليد په برخه کې پانگونه وکړي په ځانگړي توگه د سيخ گول، گاډر، المونيم، پلاستيکي توکو، فرنيچر، نجاری، غوړی، لبنیات، ډول ډول جوسونه، روب، د ديگ مساله باب، اوبه او گازداره نوشابه باب، پلاستيکي خريطی او بوجی، چپلک او بوټ تشناب کاغذ، خوراکی توکی، ودانيز مواد، ريگ، خشت، جغل، بلوک، مزايک، کاشی او د بناکاری مواد لکه بيل، کلنگ.

گمرک:

د شملزو گمرک په اړه معلومات:

زابل له پاکستان سره ۶۴ کیلو متره فرضی کرښه لری چې ۳۰ کیلو متره یی دکندهار ولایت دپوله ساتونکو ځواکونو لخوا ساتل کېږی او نور پاتې په بشپړه توگه ساتونکی نلری د یاد ولایت د شملزو ولسوالی یو د هغه ولسوالیو د جملی څخه ده د پاکستان سره په سرحد موقعیت لری او د زابل ۶۴ کیلو متری فرضی کرښه هم د یادی ولسوالی یوه برخه ده. د شملزو گمرک د افغانستان د زابل ولایت د شملزو ولسوالی د ځنځیر سیمې څخه د پاکستان هیواد د بلوچستان ایالت د بادپنی او مسلیم باغ منطقو پوری غزیدلی ده د شملزو ولسوالی د زابل ولایت د مرکز قلات څخه ۱۰۴ کیلو متره فاصله لری او یاده ولسوالی یو د پراخ مساحت لرونکو او لوی نفوس لرونکو ولسوالیو د جملی څخه ده ددغه ولسوالی مساح (۲۸۹۴) کیلو متره مربع ده او د (۲۷۸) په شاوخوا کې کوچنی او غټ کلی لری، د رسمي ارقامو په اساس شملزو (۳۵۸۸۶) تنه نفوس لری، د زابل ولایت د شملزو ولسوالی گمرک چې اوس تازه رسمي شوی چې ددی ولسوالی د ځنځیر په نامه سیمه کې موقعیت لری، د یاد گمرک او مرکز قلات تر منځ (۱۵۱) کیلو متره فاصله ده چې د یادی لوی لاري ۴۸ کیلو متره سرک د مرکز قلات څخه د شینکی ولسوالی د سره غره تر ساحې پوری په پاخه ډول سره جوړ شوی، پاتی ۱۰۳ کیلو متره سرک تر اوسه خامه او په اساسی ډول ندی روغول شوی، یاد گمرک د شملزو ولسوالی د ځنځیر د سیمې څخه بیا د پاکستان باندينی سیمی ته غځیدلی ده د هغه ځایه د یاد هیواد د مسلیم باغ ولسوالی او د بلوچستان ایالت مرکز ته رسیدلی ده ډیری وخت قاچاقبران او د دولت مخلفان دتجارتی توکو ترڅنگ بی کیفیته مواد په قاچاقی او غیر قانونی توگه له دې لاری صادر او واردوی او د تجارتی توکو محصول هم ددولت دمخلفانو لاسته لویږی، دزابل ولایت دگمرک پرائیستل به ددی لاری د لنډوالی، دقاچاقی او غیر قانونی صادراتو او واردتو په مخنیوی کې مهم رول ولوبوی او همدارنگه به د هیواد د اقتصادی ودې، امنیت ټینگښت او دگمرگی عایداتو په زیاتوالی کې به هم مهم اغیز ولری.

د افغانستان او پاکستان ترمنځ سوداگریزی اړیکې:

د افغانستان او پاکستان ترمنځ سوداگری د ۱۲۵۰ هجری شمسی کلونو راهیسی شروع شوی ده او د هغه وخت څخه تر نن پوری د بیلابیلو پړاونو سره دغه راکړه ورکړه مخامخ شوی ده چې ډیری وخت پاکستان افغانستان ته د ترانزیت په برخه کې خنډونه رامنځته کړی دا چې افغانستان په وچه کې راگیر هیواد دی او سمندر ته مستقیمه ته لار نه لری او تر ډیره په هغو هیوادونو باندي ولاړ دی چې د سمندر ته مستقیمه لار لری او بحر سره نژدی موقعیت لری ډیری وخت پاکستان د افغانستان د ترانزیت او سوداگری د صادراتو، وارداتو، حمل او نقل په برخه کې ستونزی جوړوی چې تر ډیره حده پوری غواړی ددی لاری په افغانستان باندي سیاسی او اقتصادی فشار وارد کړی، د افغانستان او پاکستان تر منځ د ترانزیت او سوداگری تړون په ۲۰۱۰ م کال کې لاسلیک شو او همدارنگه په ۱۹۶۵ م کال کې د نړیوالو کنوانسیونونو په چوکاټ کې افغانستان د ترانزیت او سوداگری تړون لاسلیک کړی چې دغه دوه تړونونه ددغه دوه هیوادونو ترمنځ سوداگری او ترانزیت قانونی کړی ده او همدارنگه

د ۱۹۶۵ م کال د ملگرو ملتونو د سوداګرۍ او ترانزیت د معاهدې په اساس پاکستان په دی مکلف دی چې افغانستان ته تر ګوادرن بندر پوری د ترانزیت لاره ورکړی.

په لومړیو کې ددغه هیوادونو ترمنځ سوداګریزی او ترانزیت په پراخه اندازه وو او په لویه پیمانې یی ترمنځ سوداګری کیدله چې تقریباً په کال کې تر ۵ ملیارده ډالره پوری رسیدله، مګر په تیرو پنځو کلونو کې دغه سوداګری راتیټه شوی ده چې تقریباً ۴۰٪ ته راکمه شوی ده اوس په کال کې په اوسط ډول تر ۲ ملیارد ډالره پوری رسیږی، دغه راکړه ورکړه په تیرو کلونو کې یوازی د تورخم او سپین بولدک د لاری ترسره کیدله په ۱۳۹۹ کال کې د غلام خان بندر هم په رسمې او قانونی ډول د صادراتو او وارداتو پرمخ پرانیستل شو.

که چیرته ددی هیوادونو ترمنځ سوداګریزی اړیکې ښه شی او د ترانزیت په وړاندې شته خنډونه او ستونزی له منځه ولاړی شی دغه سوداګری به نوره هم وده او پراختیا وکړی چې کولای شو ددی لاری د دواړو هیوادونو تولیدات په ښه ډول سره د سیمې او نوری نړۍ هیوادونو ته ورسوو، هغه توکي چې ددغو ګمرکونو د لاری صادر او وارد کیري د کیفیت او اصلیت کنترول یی وکړو. همدارنګه که چیرته ددغه دري رسمې ګمرکی لارو سربیره نوری لاری هم رسمی شی لکه د زابل د شملزو ګمرک او د پکتیکا د ګومل ګمرک نو دغه سوداګریزی اړیکې نوری هم پراخیږی او سوداګری غوړیږی چې د دواړو هیوادونو د اقتصادي پرمختګ لامل کیري.

د افغانستان - پاکستان د سوداګرۍ او ترانزیت تړون:

منځنۍ آسیا تاجکستان ، ازبکستان ، ترکمنستان ، قرغیزستان او قزاقستان د خپلواکۍ ترلاسه کولو وروسته د دوه سویلي آسیا سیالانو (هند او پاکستان) لپاره یو په زړه پوری بازار بدل شو .

لکه څنګه چې د طالبانو د رژیم له رانسکورېدو وروسته د مرکزي آسیا هیوادونو سره د هند سوداګریز حجم زیات شو ، او د پاکستان د حکومت په غوښتنه ، د افغانستان او پاکستان د سوداګرۍ او صنایعو وزارتونو د ۲۰۱۰ کال په وروستیو کې د افغانستان - پاکستان - اوپیتا سوداګرۍ او ترانزیت تړون لاسلیک کړ.

د تړون په اساس ، افغانستان د واګه بندر او د پاکستان ګوادرن او کراچۍ بندرونو ته لاسرسی وموند. دواړه هیوادونه وتوانیدل چې په ۲۰۰۶ کې د خپلې سوداګرۍ اندازه له ۰.۸۳ میلیارده ډالرو څخه په ۲۰۱۳ کې ۲.۴ ملیاردو ډالرو ته ورسوي.

سربیره پردې د ملي بیوالي د حکومت له پرانیستې وروسته د افغانستان ولسمشر پاکستان ته د خپل سفر پرمهال ژمنه وکړه چې تر ۲۰۱۷ کال پورې به د سوداګرۍ حجم ۱۰۰۰ میلیارده ډالرو ته لوړ کړي.

د اپیتا تړون ننگونې:

که څه هم د دواړو هیوادونو تر منځ د ترانزیت او سوداګرۍ تړون د افغانستان او پاکستان تر منځ د سوداګرۍ حجم ډیر کړی ، خو په وروستیو کلونو کې د ګڼو ستونزو لامل شوی چې په نهایت کې د تړون د ځنډیدو لامل شوی ، چې اصلي ننگونې یې په لاندې ډول بیانولی شو

- د اوپیتا ترانزیت او سوداګرۍ تړون د دواړو هیوادونو لپاره ورته ګټه نه رسوي.

د اوپیتا تړون پراساس به افغان سوداګر وکولی شي خپل سوداګریز ملکیت هندي بازارونو ته د واګه بندر له لارې صادر کړي ، خو دغه سوداګر به ونه شي کړای له پاکستان څخه هندي سوداګریز ملکیت وارد کړي د پاکستان ترانزیت او تجارت په ورته وخت کې د داسې شرایطو پرته د مرکزي آسیا هیوادونو ته ننوځي.

د پاکستان حکومت لخوا د اپټا تړون سرغړونه د لوړې توقیف فیس ، پاکستان ته د ننوتلو اجازه او د تورخم ، چمن او سپین بولدک بندرونو په پرله پسې ډول د بندیز لاملونه و چې د دې تړون سرغړونه یې لامل کړې.

- غیرقانوني تجارت او د سوداگریز ملکیت قاچاق د دواړو هیوادونو لپاره لویه ستونزه گڼل کیږي. د پاکستان د احصایې د ادارې په وینا ، دغه هیواد په اوپټا تړون کې د غیرقانوني سوداگری له لارې په کال کې شاوخوا 1 billion ډالر له لاسه ورکوي. او د ټایرونو لپاره د پاکستان غوښتنه 37 سلنه د افغانستان څخه د غیرقانوني سوداگری او قاچاق له لارې پوره کیږي.

د افغانستان د سوداگری او صنایعو اتاق په وینا ، د پاکستان سرحدی چارواکو پر افغان سوداگرو اضافي بندیزونه وضع کړي دي ، لکه د سوداگری جوازونه ، بانکي حسابونه او د ترانزیت جوازونه افغان سوداگر اړ باسي چې په ناقانونه توگه "بډی" ورکړي.

د پولې په دواړو خواو کې د ټولو سوداگریزو توکو تحویل د افغان او پاکستانیو سوداگرو لپاره یوه لویه ستونزه ده. څنگه چې د دواړو هیوادونو تر مینځ ډیری تجارتي توکي د خرابیدو ملکیت دي ، نو بیا تکرار کول د ملکیت د خرابیدو او وخت ضایع کیدو لامل گرځي.

- د بانکي همکارۍ نشتوالی د دواړو هیوادونو د سوداگرو یوه اصلي ستونزه ده ځکه چې سوداگر اړ دي چې خپلې پیسې په غیرقانوني او غیر رسمي ډول د سوداگریزې ملکیت پیرلو لپاره د پولې دواړو غاړو ته انتقال کړي ، کوم چې د دواړو هیوادونو سوداگرو لپاره ډیری ستونزې رامینځته کوي.

لکه څنگه چې د اپټا تړون یو څه ستونزې رامینځته کړې ، نو اړینه ده چې د دې تړون شرایط ترمیم شي. د اوپټا تړون کې اصلاحات به نه یوازې د افغانستان او پاکستان ترمنځ سوداگری او ترانزیت ته وده ورکړي ، بلکه د افغانستان - پاکستان د سویلي او مرکزي آسیا هیوادونو ترمنځ د پله په توگه به وده وکړي چې د یو بل منابعو ته اړتیا لري. د دې دوه بلاکونو اړتیا (د مرکزي آسیا هیوادونو او د سویلي آسیا هیوادونو) ته د دې حقیقت څخه څرگندیږي چې د مرکزي آسیا بلاک کافي سرچینې لري لکه بریښنا ، گاز او تیل چې د اوپټا تړون ترمیم لپاره د سویلي آسیا هیوادونو کې غوره بازار موندلی شي. ، لاندې ټکي په پام کې نیول کیدی شي:

- د اوپټا په مینځپانگو کې بدلون لازمي دی ، ځکه چې په اوسني وضعیت کې تړون نشي کولی په افغانستان کې د سوداگری او ترانزیت ودي لامل شي.

- د هر اړخیز تجارت او ترانزیت تړون په لاسلیک کولو سره ، دواړه هیوادونه کولی شي د اوپټا دوه اړخیز تړون څو اړخیز تړون ته وغزوي چې پکې هند او د مرکزي آسیا هیوادونه شامل دي.

- د هند او مرکزي آسیا له بازارونو څخه د سوداگریزو توکو د ترانزیت او سوداگری ، او همدارنگه د غیرقانوني سوداگری له مینځه وړو لپاره جدي اقداماتو لپاره د دواړو هیوادونو ژمنې.

- زیربنایی پروژې چې د دواړو هیوادونو او په ځانگړي توگه افغانستان کې د ترانزیت گړندی کولو لپاره جدي اړتیا گ. ل کیږي ترڅو د دې پروژو لپاره جدي اقدام وکړي.

د افغانستان او پاکستان تر منځ ترانزیتی لاری:

د افغانستان او پاکستان ترمنځ د گډ سرحد په پوله په ۵ ولایتونو کې د ترانزیت نښلونکې نقطې لری چې په لاندې ډول دي

1. په ننگرهار کې د تورخم بندر
2. په خوست ولایت کې د غلام خان بندر
3. د پکتیکا په ولایت کې د انګور اډه

4. په زابل کې د شملزایی گمرک

5. په کندهار کې چمن او سپین بولدک

د گمرک اقتصادي ارزښت :

گمرکونه د هیواد د اقتصادي محاذ په توگه په اقتصادي پرمختگ کې مهم او اساسی رول لوبوي او د ټولني د هوساینې او ساتنې تضمین کوي که چیرې یو هیواد وغواړي چې په اقتصادي، مالي او ټولنیزه برخه کې لاسته راوړني ولري نو باید خپل ټول سیاستونه او پروگرامونه د گمرکونو د ارزښت او لومړیتوب په اساس سره ترتیب کړي، گمرکونه د هیواد د تجارتي موادو په صادرو او واردولو کې د ملا تیر حیثیت لري او د هیواد ټول تجارتي مواد د گمرکونو د لاری یا نورو هیوادونو ته صادیري او یا هم د نورو هیوادونو څخه هیواد ته واردیږي گمرک د تجارت او راکړې ورکړې په پرمختگ کې اساسی رول لري، ټول تجاران او سوداگر د گمرکونو په واسطه خپل تجارتي توکي د هیواد بازارونو ته عرضه کوي او همدارنگه د هیواد په داخل کې هغه توکي چې د پانگوالو او سوداگرو په واسطه تولیدیږي ددی لاری نورو هیوادونو ته انتقالیږي چې دغه عملیه او پروسه له یوی خوا د حکومت د عوایدو په زیاتیدو او د ملی بودجې په لوړیدو کې مرسته کوي او د بلی خوا خلگو ته ددی لاری د کاروبار د زمینی په برابرولو کې مرسته کولای شی ددی ترڅنگ د هیواد په داخل کې پانگوال دپته لیواله کیږي چې په گمرکونو کې پانگونه وکړي او تجارت سوداگری ته لاس واچوي.

د زابل ولایت د شملزو ولسوالی د ځنځیر په سیمه کې پروت گمرک چې زابل د پاکستان هیواد بلوچستان ایالت سره نښلوي د تجارت په غوړیدا او د دولت د گمرکي عوایدو په لوړیدو کې به اساسی رول ولوبوي یاد گمرک چې د سپین بولدک گمرک په نسبت زابل ته نژدی دی په اسانۍ او لږ وخت سره تجاران کولای شی خپل توکي د پاکستان هیواد بلوچستان ایالت څخه زابل ته او یا هم نورو مرکزي ولایتونو ته انتقال کړي او ددی ترڅنگ هغوی کولای شی خپل توکي، وچه او لمده میوه په لږ وخت او کم مصرف او ښه ډول سره د پاکستان هیواد ته صادیر کړي.

ددی گمرک په جوړیدو سره به دیوی خوا سوداگر وکولای شی چې خپل توکي په اسانۍ، کم مصرف، لږ وخت او ښه ډول د زابل بازارونو او د مرکزي ولایتونو لویو مارکیټونو ته انتقال کړي، د بله طرفه به وچه میوه لکه بادام، انځیر، کشمیش، شکرپاره په خپل وخت سره د پاکستان هیواد ته انتقال کړي تر څو د هغه ځایه نورو هیوادونو ته صادر شی او همدارنگه به ددی ولایت لمده میوه لکه انار، انگور خټکی او هندوانې به هم گاونډی هیواد ته د خرابیدو او د وخت د ضایعه کیدو څخه پرته انتقال شی. ددی گمرک په مسیر به خصوصی پانگوال زیربناوی جوړي کړي چې ورسره به گڼ شمیر خلگو ته د کار زمینه برابره شی او یو گڼ شمیر خلگ به په کار مصروفه شی چې ورسره به یی اقتصادي وضعیت ښه او د فقر کچه به ټیټه شی همدارنگه دغه گمرک کولای د امنیت په ټینګښت کې مهم رول ولوبوي.

په لنډه توگه د یاد گمرک گټې او ارزښت په لاندی ډول سره خلاصه کولای شو:

1. د دولت د عوایدو په لوړیدو او ملی بودجې د کسر په کمیدو کې مرسته کولای شی.
2. د سوداگرو تجارتي توکي په اسانۍ، لږ وخت، کم مصرف او ښه ډول سره د هیواد بازارنو ته رسیږي.
3. د هیواد په خاص ډول د زابل داخلی تولیدات او کرهڼیز محصولات په اسانۍ، لږ وخت او کم مصرف سره د پاکستان بازارونو ته صادیريږي.
4. هغه مواد چې په قاچاقی او غیر قانونی شکل سره د هیواد بازارونو ته واردیږي او کیفیت یی ټیټ وی د هغو مخنیوی

کیږي

5. پانگوال او سوداگر په زابل کې پانگونی او تجارت ته زړه ښه کوی او خصوصی سکتور د ولایت په پرمختګ اود اقتصاد په غوړیدا کې ونډه اخلی.
6. د زابل په امنیت باندې مثبت اغیز کوی.
7. د یاد ولایت اقتصاد وسره غوړپیری، خلگو ته د کار زمینه برابرپیری او د فقر کچه ورسره ټیټیږی.
8. زابل به د افغانستان مرکزی، شمالی او ختیځی سیمې په مستقیمه توګه د پاکستان سره ونښلوي.
9. د شملزو سړک په مسیر د کاتلی مانده په سیمه کې د صنعتي پارک په جوړیدو سره به د افغانستان کورنی تولیدات پاکستان ته او د خامه موادو واردات افغانستان ته ارزانه او آسانه کړي.
10. د شملزو ګمرک په رسمي کېدو سره افغان سوداګر په ځانګړې توګه د زابل سوداګر د کندهار سپین بولدک بندر په نسبت په لږ وخت کې تجارتي مالونه زابل او له زابل څخه کابل او شاوخوا سیمو ته رسولی شي.
11. له څو لسيزو راهیسې افغانستان د پاکستانی اموالو لپاره بهترین مصرفي بازار و او د دې لپاره پاکستان کې سلګونه کمپنی جوړې شوې وې چې د افغانستان لپاره اجناس/خدمات وړاندې کړي.
12. د تولیدي کارخونو د ژوندي ساتلو لپاره د مصرفي بازار درلودل اساسي موضوع ده او پاکستان اړ ده چې د خپلو تجارتي مالونو د خرڅلاو لپاره بازار پیدا کړي چې افغانستان ورته بهترین بازار ګڼل کېدای شي.
13. سربېره پردې افغانستان هم د یو شمېر اړتیاوو پوره کولو لپاره په تېره بیا د کرهڼیزو محصولاتو د صادراتو لپاره د پاکستان همکارۍ ته اړتیا لري او دغه صادرات افغانستان کې معمولاً د درېیو تجارتي لارو (سپین بولدک، تورخم او غلام خان بندره) ترسره کېدای شي.
14. اوس چې د شملزو ګمرک د پرانیستلو خبره کېږي نه یواځې سوداګرو ته یوه لنډه لار په لاس ورځي بلکې د نوموړې لارې د رسمي ترانزیت په پایله کې به د دولت خزانی ته هره ورځ میلیونونه افغانۍ عاید اضافه شي.
15. د نا تاید شویو معلوماتو په اساس د شملزو ګمرک په مسیر اوس هم هره ورځ شوا خوا ۱۰۰ بار وړونکي موټر تګ را تګ کوي.

د خلکو د ژوند کچې لوړوالی:

د کرښې دواړو غاړو ته خلګ خوشحاله دي چې د دې بندر په پرانیستې سره به دوی ته کاروبار پیدا شي، د شملزو ګمرک د رسمي پرانیستلو او ترانزیت په پایله کې به د ډیورنډ کرښې دواړو خواوو ته د مېشتو ولسونو کاروبارونه وغوړیږي او د سبزي ترڅنګ به د لارې په اوږدو کې هوټلونه، مارکیټونه او نور کاروبارونه جوړ شي چې دا کار به د دوی د کورني اقتصاد په پیاوړي کولو کې مرسته وکړي چې د کورنیو لپاره به بېلابېلې عایداتي سرچینې رامنځ ته شي چې د عوایدو په لوړېدو سره به د خلکو ژوند کې ښه والی راشي او په سیمه کې به د دايمي امنیت له تامین سره مرسته وکړي د دې ترڅنګ به د کرښې په دواړو خواوو کې د مصرفي توکو قیمتونه ټیټ، فردي سپماوې به زیاتې او د پانګونې د پراختیا سبب به وګرځي پاکستان چې د افغانستان د تازه میوو لپاره یو ښه مارکیټ دی زابلې سوداګر به وکولای شي چې خپلې تازه میوې په کم وخت او کم لګښت سره د پاکستان بازارونو ته ورسوي.

د شملزو ګمرک د تاسیساتو جوړولو لګښت:

د یو ګمرک د فعاله کولو او رسمي کولو لپاره د لازمو زیربناوو جوړول حتمی او لازمی دي چون دخواست ولایت کې په غلام خان بندر کې د افغانستان حکومت له لوری په دوه سوه جریبه ځمکه کې تاسیسات جوړ شول نو پدې اساسد شملزو ولسوالی په ګمرک کې هم باید ورته تاسیسات جوړ شي.

د زابل د شملزایی گمرک د سوات تحلیل:

د قوت نقطې:	د ضعف نقطې:
<ul style="list-style-type: none"> • د شملزایی ولسوالی په سرحدی سیمه کې د گمرک د تاسیساتو جوړولو لپاره د پراخه ځمکې شتون. • د سیمې خلکو او د زابل د سیاسی قشر پوره ملاتړ او همکاری د گمرک د فعاله کیدو لپاره. • د شملزایی گمرک په مسیر د زابل مرکز قلات څخه د شنکی تر سره غره پورې ۴۸ کیلومتره سرک کانگریت دی یواځې ۱۰۳ کیلو متره سرک کانگریت ته اړتیا لری. • د کندهار د سپین بولدک ترانزیتی لارې په نسبت د شملزو گمرک لاره ډیره لنډه ده. • زابل به په مستقیمه توگه د هیواد شمالی، مرکزی او ختیځ ولایتونه د گاونډي هیواد پاکستان سره و نښلوي. 	<ul style="list-style-type: none"> • د زابل مرکز قلات څخه د شملزو گمرک تر سرحدی سیمه کې د ۴۸ کیلومتره سرک د مرکز قلات څخه د شنکی ولسوالی تر سره غره کانگریت دی. • د شملزو گمرک مسیر د امنیت له اړخه خوندي نه دی. • د شملزو د ځنځیر په سیمه کې هیڅ لازم تاسیسات او زیربناوې شتون نلری. • د شملزو گمرک سیمه د دولت تر کنترول لاندې نه ده او ددولت د مخالفینو لخوا کنترولیري. • د تاسیساتو جوړولو لپاره د کافی بودجې نشتون. • د پاکستان خواته د بادیني، مسلېم باغ او بلوچستان په سیمو کې د شملزو گمرک په مسیر د لازموزیربناوو نشتون.
<p>فرصتونه:</p> <ul style="list-style-type: none"> • د سیمې د خلکو او زابل د سیاسی قشر پوره ملاتړ او همکاری. • په کافی اندازه د انسانی سرچینو موجودیت. • د ترانزیتی لارو د جوړولو لپاره د دولت تمرکز او حمایت. • په افغانستان کې د سولې په منځته راتلو سره د افغانستان او پاکستان د سوداگریزو اړیکو پراختیا. • د پاکستان علاقه چې د افغانستان سره خپلې سوداگریزې اړیکې پراخه کړي او د افغانستان له لارې خپل سوداگری توکي مرکزی آسیا او منځني ختیځ هیوادونو ته صادر کړي. • د شملزو گمرک په مسیر د کاتلی مانده په سیمه کې د صنعتی پارک جوړیدل چې له امله به یی د پاکستان څخه په دغه صنعتی پارک کې د داخلی تولیداتو د تولید لپاره د خامه موادو واردات آسانه او ارزانه کړي. • د ټاپی پروژې په پلي کیدو سره د افغانستان او پاکستان ترمنځ د اړیکو پراختیا. 	<p>ننگونې:</p> <ul style="list-style-type: none"> • امنیتي ستونزې. • د شملزو په سرحدی سیمه او د لارې په مسیر د لازمو تاسیساتو او زیر بناوو نشتون. • د تاسیساتو جوړیدو لپاره دافغانستان دامکاناتو او بودجوي محدودیت. • د شملزایی گمرک په فعاله کیدو سره د کندهار سپین بولدک ترانزیتی لارې ارزښت کمیږي چې له دې امله د کندهار سیاسی قشر ممکن ددې گمرک د فعاله کیدو سره مخالفت وښيي او د فعاله کیدو په لاره کې یی خنډونه جوړکړي.

صنعتی پارک:

صنعتی پارک د هغه اقتصادی زون یا ساحي څخه عبارت ده چې د ښاري ستراتیژیک پلان مطابق د اقتصادی ودی لپاره طرح شوي وی او د اړتیا وړ زیربناوی لکه (داخلی پاخه سرکونه، اوبه، برق، د فاضلابو سیستم، مخابراتی خدمتونه، او نوری د حفظ او مراقبت زیربناوی) او اړتیاوی پکي برابری شوی وی او د تولیدی او صنعتی فعالیتونو لپاره ورڅخه گټه اخیستل کیږي.

په زابل کی صنعتی پارک ته اړتیا او ارزښت یی:

دا چې صنعت او تولید د یو هیواد په پرمختګ، بیاروغونه، د کاری فرصتونو په رامنځته کولو او د غربت د کچې په کمولو کې مهم او اساسی رول لری نو دی ټکی ته په کتو سره د صنعتی پارک، صنعتی او تولیدی فابریکو ارزښت د زابل ولایت په پرمختګ کې خورا مهم او اساسی رول لوبولی شی او کولی شی زابل د نورو ولایتونو سره د پرمختګ په کتار کې راولی د زابل لپاره د صنعتی پارک د جوړیدو او دلته د تولیدی او صنعتی فابریکو د فعاله کیدو ارزښت په لاندی ډول سره خلاصه کولای شو.

دا چې زابل د ترانزیت او حمل او نقل له مخی خورا مهم ستراتیژیک موقعیت لری او همدارنګه زابل ولایت د تولید لپاره په پراخه پیمانته طبیعی منابع او کافی اندازه سره خام مواد لری او دغه ولایت د طبیعی او معدنی سرچینو د لحاظ د هیواد دغنی ولایاتو په کتار کې شمیرل کیږی مګر متاسفانه تر اوسه په هغه اندازه چې لازمه ده د زابل د اقتصادی او تولیدی ظرفیتونو د تحلیل او څیړنی په برخه کې کار ندی شوی چې تر ډیره یی لامل ناامنی او د مرکزی حکومت نه پاملرنه ده.

زابل په پراخه پیمانته معدنونه لری چې تر اوسه د یادو معدنونو په هکله هیڅ څیړنه ندی شوی او نه هم په دی برخه کې د اړونده ادارو لخوا کومه سروی ترسره شوی ده چې ددغه معدنونو ارزښت څومره دی او کولای شی چې څومره د یاد ولایت په پرمختګ او اقتصادی وده کې مرسته وکړی ددی تر څنګ زابل د طبیعی سرچینو په برخه کې د اوبو له اړخه لوی او پراخی د اوبو سرچینی لری چې کولای شی د یاد ولایت د کرهڼی، مالداری په پراختیا او د برق په تولید کې اساسی رول ولوبوی، زابل دوه لوی سیندونه لری چې یوه د ارغنداب سیند دی او بل د ترنګ سیند دی متاسفانه چې تر اوسه د یادو سیندونو د اوبو د ظرفیت او ارزښت په هکله کومه سروی نده ترسره شوی او نه هم په دی هکله کوم ارقام راټول شوی چې په دغه سیندونو باندی د اوبو د بندونو په جوړیدو سره به څو هکتاره ځمکه خړوبه او څو میګا واټه بریښنا به تولید شی دغه هم تر ډیره د ناامنیو، په اړونده ادارو کې د ټیټ ظرفیت او د مرکزی حکومت د کمی پاملرنی په وجه پاتی ده په عمومی ډول سره د طبیعی سرچینو، معدنونو او کرهڼی اومالداری لحاظه زابل یو غنی ولایت دی او په دغه ټولو برخو کې په کافی اندازه سرچینی او منابع شته مګر متاسفانه چې تر اوسه په یادو برخو کې هیڅ کار ندی شوی، هغه منابع او سرچینی چې شته د هغو څخه هیڅ ګټه نده اخیستل شوی او نه هم ورته پاملرنه شوی ده دلته تر اوسه یوازې د نورو هیوادونو په منابعو او یا هم د نورو ولایتونو په تولید باندی تکیه شوی، هغو منابعو ته چې زابل او دغه سیمه یی لری په کم ارزښت کتل شوی او ګټه نده ورڅخه اخیستل شوی. زابل د صنعت او تولید په برخه کې ښه ظرفیتونه لری مګر په دی برخه کې کومه پانګونه نده شوی یاد ولایت لوی پانګوال او سوداګر لری او هغوی تر ډیره لیوالتیا لری ترڅو په مختلفو برخو کې پانګونه وکړی ترڅو د ټولنی د غوښتنو او اړتیاوو سره سم توکی تولید او په مناسب قیمت یی بازار ته وړاندی کړی مګر هغه ضروری اسانتیاوی چې باید ورته برابرشوی وای هغه امکانات په لاس کې نه لری او نه هم دولت دی برخی ته پاملرنه کړی ده لکه د صنعتی پارک جوړښت، په یاد پارک کې د لومړنیو امکاناتو او اسانتیاوو آماده کول لکه بریښنا، اوبه، د فاضلابو سیستم، پاخه سړکونه او پانګوالو ته د فابریکی او تولید کارخانی جوړښت لپاره د ځمکی ویش، د حفظ او مراقبت تاسیسات او داسی اوس چې د تاجکستان هیواد وارداتی بریښنا ددی ولایت څخه تیریری او د یادی بریښنا مزی او پایی زابل ته رسیدلی چې ددی ولایت څخه به نورو ولایتونو ته دغه بریښنا رسول کیږی او د یادی بریښنا یوه برخه به زابل ولایت ته ورکول کیږی چې ددغی بریښنا په فعاله کیدو سره به زابل پانګوالو ته د پانګونی یو ښه فرصت مساعد شی.

د ټولنی د هوساینی او د ولایت د پرمختګ لپاره به صنعتی او تولیدی فابریکی خورا مهم او اساسی رول ولوبوی ددی صنعتی پارک په جوړیدو او د مخکنیو ذکر شویو توکو د تولیدی فابریکو په فعاله کیدو سره به ددی ولایت زرګونو مسلکی او غیرمسلکی کسانو ته د کار زمینه برابره شی په دندو د افرادو دګمارنی له امله به په زابل کی د بیوزلی کچه ټیټه، د ګاونډیو او نورو بهرنیو

هيوادونو څخه به د توليدی توکو واردات کم او په اوږده مهال کی ددی امکان شته چی دا توکی نورو هيوادونو ته صادر شی چی ورسره به د هيواد د تاديواتو بيلانس کم شی ، په دندو د افرادو د گمارنی له امله به د ولایت په امنیت کی ښه والی راشی، کورنی او سیمه ایزه مناقشی به لږ، په مخدره توکو د روږدو کسانو تعداد به راټیټ، د ښځو اقتصادی توانمندی به زیاته شی چی د خلکو د ورځني عاید په زیاتیدو کې به مرسته وکړی او د غربت کچه به تر یو حده ټیټه شی چی ورسره به یاد ولایت په اقتصادی او ټولنیزه برخه کې پرمختگ کړی.

تقاضا :-

په افغانستان کې عموماً په څلورو برخو کې پانگونه کیږی او په یادو برخو کې پاگونی ته خورا زیاته اړتیا لیدل کیږی

۱- کانونه او هغو د را ایستولو په برخه کې پانگونه.

۲- صنعتی کارخانی لکه د بوټونو، چمپلو، پلاستیکی او چینی لوبنی، پایپ جوړونه، خوراکی او غیر خوراکی توکی، مشروبات او داسی نور.

۳- برق او اوبه.

۴- په ودانیزو برخو او د کورونو د جوړولو په برخه کې د پانگونی اړتیا او د خلگو تقاضا.

په زابل ولایت کې د دغه پورته ذکر شویو برخو څخه په یوه برخه کې هم پانگونه نده شوی او دلته اړتیا او دخلگو غوښتنه ده چی په دغه لاندی برخو کې پانگونه وشی.

1 - **ودانیز مواد:** لکه د کچ، رنگ، خښتی، سیخ گول، گاډر، کاشی، سیمنټ، ریگ، ودانیزی او د کورونو زینتی ډبری د ولایت په کچه تر ۲۰۰ زیاتی لویې او کوچنی ودانیزی پروژی چی ددولت ، موسساتو او نورو برنامو له لوری تطبیق کیږی پرته له ریگ او ډبری نور هیڅ ساختمانی مواد په زابل کی نه پیداکیږی نو په دی اساس په زابل کی ددغو توکو د تولید لپاره کافی تقاضا او تش مارکیټ شتون لری که په دغه برخو کې پانگونه وشی د یو طرفه به یاد ولایت د ساختمانی موادو د اړخه د خلگو تقاضا پوره کړی او د بله طرفه به یاد مواد په ښه کیفیت او مناسب قیمت په خپل وخت سره د غوښتونکو په واک کې ورکړل شی چی له یوی خوا به د خلگو غوښتنو ته ځواب وویل شی او بل به خلگو ته د کار زمینه برابره شی، همدارنگه به یو څه اندازه عواید دولت ته په لاس ورشی چی دغه ټول د فقر د سطحی په ټیټولو، د کاری فرصتونو په پیداکولو، د اقتصاد په وده او د هيواد په پرمختگ کې ډیره مهم او ارزښت لرونکی رول لری.

۲- زیربنا او کور جوړونه:

د نورو کلونو په نسبت په زابل کی د ښارنشیننه یعنی ښار کی د اوسیدو کچه زیاته ده ډیری خلگ غواړی چی په ښار کې ژوند وکړی او دلته کاروبار پیل کړی ددی ترڅنگ یو زیات شمیر خلگ چی د گاونډیو هيوادونو څخه راستانه شوی او د زابل په مرکز قلات کی میشت شویدی او د ډیر شمیر گډوالو اقتصادی وضعیت نسبتاً ښه دی او غواړی چی په مرکز قلات کی زیربناوی جوړوی او یا هم کورونو او د کاروبار لپاره لویو مارکیټونو او دوکانو ته اړتیا لری چی د رهایشی ښارگوټو، پلازا، مارکیټونو په برخه د پانگونی ډیر پراخ فرصتونه شته، دخلگو د غوښتنی په اندازه پاخه او اساسی کورونه شته او نه هم سوداگریز مارکیټونه شته په دی برخه کې د پانگونی په کولو سره به خلکو ته د کار زمینه پیداشی اوهم به پانگوال خپله سرمایه په کار واچوی او گټه به تر لاسه کړی.

۳- خوراکی او غیر خوراکی توکی، دوا او درمل:

په زابل ولایت کې تر اوسه د خوراکی توکو په برخه کې په کمه اندازه پانگونه شوی، ډیری خوراکی او غیر خوراکی توکي د نورو ولایتونو څخه واردېږي، دلته یادو توکو ته تقاضا لوړه ده که په دغه برخه کې په لږ اندازه سره پانگونه وشي نو د خلگو غوښتونو ته تر یو حده ځواب ویلی شي او د کاری زمینی په برابرولو کې هم مرسته کولی شي.

همدارنگه زابل ته ټول زینتی توکي د نورو هیوادو او گاونډیو ولایاتو څخه راوړل کیږي که هغه د پوښاک جامی دی یا بوټونه او خپلی وی او یاد هم د کورونو نور د ضرورت توکی دی لکه لوبښی، پلاستیکی خریطی او داسی نور... که په یادو برخو کې په ابتدایی توگه هم پانگونه وشي تر یو حده د خلگو غوښتونو ته ځواب ویلی شي.

ددی ترڅنگ په یاد ولایت کې ټوله استعمالیدونکی دوا، درمل که انسانی ده یا حیوانی او یا هم نباتی ټوله د نورو هیوادونو څخه واردېږي په دی برخه کې د پانگونی ښه او پراخ فرصتونه شته چې کولای شي یاد ولایت ته پرمختگ ورکړي او اقتصاد یی ورسره وغوړېږي.

خدمات:

په زابل کی د خدماتو په برخه کی د پانگونی کافی فرصتونه او ظرفیتونه شتون لری خو بدبختانه پدی برخه کی هیڅ پانگونه نده شوی په ټولو برخو کی لکه انترنیت او مخابراتی خدمات لوژستیکی خدمات، د زراعتی محصولاتو بسته بندی، د رستوران او هوټل خدمات، ترانسپورتی او سیاحتی خدمات او داسی نور. د خدماتو د وړاندی کولو کیفیت ډیر ټیټ او خلک تری رضایت نه لری.

پوهنه او لوړی زده کړی:

په زابل ولایت کې اوس یوازی څلور خصوصی ابتداییه او متوسطه ښوونځي فعاله شوی، د لوړو زده کړو کوم خصوصی پوهنتون او یا هم انستیتوت شتون نه لری تر څو هغه ځوانان چې دولتی پوهنتون ته نشی بریالی کیدلی او یا هم د کورنیو ستونزو له امله نشی کولای د لوړو زده کړو لپاره نورو ولایاتو ته ولاړشی زده کړی پکی وکړی که د پوهنی او لوړو زده کړو په برخه کې پانگونه وشي او یاد ښوونیز مرکزونه په ښه او لوړ کیفیت سره خدمات وړاندی کړی نو ډیری ځوانان به ورته ورشی او خپلی زده کړی به پکی وکړی.

مخابراتی او انترنیتی خدمات:

په زابل ولایت کی د Wi-Fi او کیبل انترنیتی خدمات یوازی په مرکز قلات کی د یو شمیر دولتی ادارو پوری محدود دی کورنی شرکتونه، موسسات او نوری اداری د خصوصی انترنیت Wi-Fi خدماتو څخه استفاده نه کوی او نه هم په دی برخه کی خصوصی شرکتونه شته چی په کورنیو، ادارو او مارکیټونو ته انترنیت ورکړی، د زابل په ډیرو لریو پرتو ولسوالیو کی لکه میزانه، ارغنداب، دایچوپان، اطغر، شملزایی، نوبهار کاکړ ولسوالیو کی مخابراتی خدمات صفر دی یوازی د لویو غرونو او ټپو په څوکو کی مخابراتی خدمات کار کوی نو په دی اساس په دغو ولسوالیو کی مخابراتی خدماتو ته لاسرسی، د مخابراتی خدماتو نه استفاده او همدارنگه د انترنیت استعمال ډیرکم دی که موجوده مخابراتی شبکی دغو ولسوالیو ته خپل خدمات و غځوی هم به خلک مخابراتی خدماتو ته لاسرسی ومومی، د ۱۰ فیصده مالیی له لاری به د دولت عواید زیات شی مخابراتی شبکی به مفاد تر لاسه کړی په ولسوالیو کی به د اداری خدماتو کیفیت ښه شی، د مکاتبو، هداياتو، احکامو لیرد به په الکترونیکی ښه هم ترسره شی.

د زابل د زراعتي محصولاتو ظرفيت:

زابل د موقیعت له لحاظه د هیواد شمالي، مرکزی او ختیځې سیمې د هیواد د لویدیځو او سهیلي سیمو سره وصلوي همدارنگه د زابل ولایت د شملزایی په ولسوالی کې 64 کیلومتره گډه پوله د پاکستان هیواد سره لری ددې موقیعت له امله د شملزایی گمرک دځانگړی اقتصادی ارزښت لرونکی دی.

زابل هم په نسبی توگه د هیواد د زراعتي ولایتونو له جملې څخه دی چې ۲۱۱۴۵۷ هکتاره زراعتي ځمکې لری چې 6200 هکتاره آبی ځمکې، 9000 هکتاره للمې ځمکې، 2900 هکتاره میوره لرونکې ونې، 2000 هکتاره ځنگلات تشکیلوی او پاتې نورې هم تاکنستانونه، وچې ځمکې د اوبو او واورو تر پوښنې لاندې سیمې تشکیلوی.

ددې ولایت ډیری ولسوالی مناسبه آب وهوا(اقلیم)، په کافی اندازه اوبه او حاصلخیزې ځمکې لری چې دمختلفو زراعتي محصولاتو، میوه لرونکو ونو او حیواناتو درروزنې لپاره مناسب دی چې د غذایی خوندیتوب، کاری بوختیا(اشتغال زایی) ، د فقر کموالی او دخلکو د ژوند دسطحې په بڼه کولو کې مهم رول لری. د ۲۰۱۶-۲۰۱۷ کال دافغانستان دخلکو دژوند د وضعیت د سروی د ارقامو په اساس د زابل ولایت د 80-85 سلنه کاری ځواک د کرهڼې په سکتور کې په کار بوخت دی له دی امله زابل ولایت یو مهم زراعتي، ترانزیتی او سوداگریز ولایت دی همدارنگه د زراعت او کرهڼې په برخه کې مهم رول لوبوي.

د زابل ولایت په سیمه ایزه او ملی کچه سوداگر لری چې په وارداتو او صادراتو او همدارنگه په کندهار او هرات کې لویی فابریکې لری چې دا پخپله د خصوصی سکتور د ودې لپاره یو مهم مزیت دی که په دې ولایت کې ورته د سرمایه گذاری فرصتونه برابر شی په دې ولایت کې به لویی د پروسس، تولید، بسته بندی او خدماتو فابریکې جوړې کړی.

د زابل ولایت کرهڼیزه ځمکه د ولسوالیو په تفکیک سره :

شماره	د ځای نوم	د ځمکې ډول	د کرنی موسومونه	سیمه په هکتار	سلنه
۱	مرکز قلات	زراعتی	پسرلنی	۱۲۸۵۲	
۲	شاجوی	زراعتی	//	۸۸۹۲	
۳	شهر صفا	زراعتی	//	۹۰۰۰	
۴	شنکی	زراعتی	//	۳۵۹۰	
۵	سیوری	زراعتی	//	۲۵۸۱	
۶	ارغنداب	زراعتی	//	۵۲۶۰	
۷	نوبهار	زراعتی	//	۲۹۷۰	
۸	شملزایی	زراعتی	//	۳۱۵۰	
۹	اطغر	زراعتی	//	۳۱۹۲	
۱۰	کاکړان(خاک افغان)	زراعتی	//	۳۲۰۰	
۱۱	میزانه	زراعتی	//	۳۹۸۱	
ټولټال				۶۲۰۰۰	

خړوبې کرهڼيزې ځمکې (خړوبې، للمې) او ظرفیت د هکتار پر بنسټ:

شماره	د ځمکې ډول	سیمه په هکتار	سلنه
۱	د کرهڼي وړ ځمکي عمومي ساحه	۰	
۲	د کرهڼی وړ ځمکه (ابي ځمکه)	۶۲۰۰۰	
۳	د څړځایونو او چمن زارونو ځمکه	۵۰۰۰	
۴	تاکستانونه	۱۵۰۲۵	
۵	د میوه دارو باغونه	۲۹۰۰۰	
۶	طبیعی ځنگلونه	۲۰۰۰	
۷	للمی	۹۰۰۰۰	
۸	غیر کرنیزه ځمکه	۸۴۳۲	
۹	د سیندونو غاړی	۰	
ټولټال		۲۱۱۴۵۷	

د زابل ولایت د مهمو زراعتی محصولاتو پیژندنه او ظرفیت:

بادام:

د زابل د اوبو او هوا (اقلیم) سره د بادامو توافق دا محصول د زراعت په برخه کې یو استراتیژیک نبات جوړ کړی چې د عواید په رامنځته کولو، اشتغال، اقتصادي ودې او د فقر د کچې په کمولو کې مهم رول لري.

د موجوده معلوماتو پر اساس چې د زراعت او مالدارۍ ریاست، معتبرو انټرنیټي سایټونو او د دې ولایت د اوسیدونکو څخه ترلاسه شوی دی د دې ولایت زیاتره برخه د بادامو په کښت پوښل شوی ده چې شاوخوا 12000 هکتاره ځمکه یې پوښلې ده چې په کلني توګه 24888 ټنه حاصلات په لاس ترې راځي.

په دې اساس د بادامو د حاصلاتو د ښه والی لپاره هڅې کېږي تر څو د دهقانانو د ژوند وضعیت، اسباب او وسایل، د مناسب چاپیریال برابرول، او د ملاتړ او هڅونې کچې ته ښه والی ور وبخښل شي تر څو د کمیت او کیفیت له لحاظه د بادامو په حاصلاتو کې ښه والی رشي.

د زابل ولایت د موجوده زراعتی محصولاتو د ښې استفادې او دخلکو د زراعتی عوایدو د زیاتوالی لپاره زابل ولایت د بادامو د پروسس کارخانه چې د ۳ متریک ټن ورځنی ظرفیت سره چې د بادامو د حاصلاتو په زیاتوالی کې به رغنده رول ولري ضرورت لري د دهقانانو د عوایدو د زیاتوالی نه علاوه به په کافی اندازی کارۍ فرصتونه د نارینه او ښځینه وو لپاره ایجاد کړی چې ممکن شاوخوا 53000 کسانو ته د کار زمینه برابره کړی او د بادامو محصولاتو د بازارموندني لپاره د نمایشګاوو تر سره کول، معیاری پلور د مرکزونو جوړول، د مشتریانو د جذب لپاره د ولایاتو ترمنځ د سوداګریزو اړیکو رامنځته کول او د بادامو د محصولاتو د زیاتوالی لپاره د زیاتو پانګونې د جذب زمینه برابرول اړین دی.

د زابل ولایت د میوه لرونکو ونو باغونه په سنتي بڼه جوړ شوي په اوسمهال توگه یو باغ د ۸۰-۱۰۰ ونو د ۵/۴ متره فاصله کې لری د زراعت ریاست د معلوماتو په اساس که ددې ولایت د باغداری سیستم حمایت شی او حاصلات یی و پیرل شی ددې امکان لری چې د بادامو د حاصلاتو د پلور څخه ترلاسه شوی عواید د ولایت د پراختیا، امنیت، د بیوزلی کمولو او کار پیدا کونه کې به ډیر اغیزمن تمام شی.

په زابل کې له ۸ نوعو څخه ډیر بادام حاصلیږي چې مشهوری نوعی یی ننږیل، کارمل، عبدالواحدی کاغذی، عبدالواحدی سنگگ، کف مال محلی اول، کف مال محلی دوم او محلی سنگگ دی چې قیمت ترینه یی ستاربابی کاغذی او پسته یی او ارزان ترینه یی محلی سنگگ دی.

کلنی د تولید ظرفیت:

د زابل شاوخوا 12000 هکتاره ځمکه د بادامو په کښت پوښل شوې ده چې د زراعت ریاست د معلوماتو په اساس د کلنیو حاصلاتو منځنی مقدار یی 24888 ټنه ښوودل شی او په روان 1399 ه ش کال کې د یوټن محلی سنگگ (کتی) بادامو قیمت 80000 افغانې دی چې په کلنی توگه 1,943,040,000 افغانې عواید د بادامو له پلور څخه په لاس راځي چې متاسفانه دغه مبلغ دنورو ولایاتو په عوایدو کې حساب کیږي او په ډیره کمه اندازه د مزد په ډول پیسې ددې ولایت د وگړو جیبونو ته رسېږي.

ددې نبات د پروسس، ساتنې، بسته بندی، قوریه داری، بازار موندنې او پلور په برخه کې هیڅ نوعه اساسی اقدامات نه دی ترسره شوی او تر اوسه د بادامو کرل، ساتنه، د حاصلاتو را جمع کول او پلورل په سنتی شکل ترسره کیږي.

2. انځیر:

انځیر هم ددې ولایت د مهمو زراعتی محصولاتو څخه شمیرل کیږي ددې ولایت په شاه جوی، میزانه او شهرصفا ولسوالیو کې خلگ د انځیرو په باغداری بوخت دي، د زراعت او مالداری ریاست د ارقامو په اساس ددې ولایت (۲۰۰) هکتاره ځمکه انځیرو پوښلې ده چې په کلنی توگه ورڅخه (۲۸۰۵۳) تنه عواید په لاس راځي.

په زابل کې دري (۳) ډوله انځیر شته چې عبارت دي له: سپین کاغذی انځر، تور انځر اوسره انځر.

په ۱۳۹۹ ه ش کال کې د یو کندهاری من چې د 4.375 کیلو گرام سره برابر دی ټیټ ترینه قیمت 300 افغانی، د منځنی کیفیت لرونکو انځیرو من 1100 افغانی او د عالی ترینه انځیرو قیمت 2050 افغانی دی په دې ډول محاسبې سره د یو کندهاری من منځنی قیمت 1150 افغانی کیږي او دیو ټن قیمت 262857 افغانی کیږي په دې ډول د 28053 ټنو څخه په کلنی توگه 7,373,931,428 افغانی عواید ترلاسه کیږي.

متاسفانه د انځیرو د خوندي ساتلو، بسته بندی د مواصلاتی لارو د خراب وضعیت او پروسس د مراکزو د نشتون له امله یواځې د انځیرو د پلور له لاری یوه کمه اندازه عواید د زابل دهقانانو او سوداگرو ته په لاس ورځي په دې بنا د زابل ولایت د انځیرو د حاصلاتو د زیاتوالی لپاره هڅې کیږي چې دهقانانو د ژوند وضعیت ښه شی، د انځیرو د باغداری، پروسس او ساتلو لپاره اسباب او وسایل، د مناسب چاپیریال برابرول او د انځیرو د محصولاتو نه ملاتړ او تشویق ته بهبود ورکول ترڅو د کمیت او کیفیت له لحاظه د انځیرو په حاصلاتو کې مثبت تغیرات رامنځته شی.

په ضمن کې د خصوصی پانگونی د فرصت برابرولو په صورت کې د انځیرو حاصلات کولای شی د محصولاتو د پروسس له لاری (ارزش زنجیره) د محصولات په ارزښت کې د زیاتوالی له طریقو یو زیات شمیر خلکو ته دکار برابر زمینه برابره کړی ځکه انځیر کولای شی په عادي شکل، د مریا او وچو انځیرو په ډول په فروش ورسېږي.

د زراعتی محصولاتو د اغیزمنې استفادې په موخه باید په زابل ولایت کې د زراعتی محصولاتو د پروسس فابریکې جوړی شی چې هم دزراعتی محصولاتو په زیاتوالی کې رغنده رول ولری او هم په کافی اندازه کاری فرصتونه رامنځته کړی، د انځیرو د محصولاتو د بازارموندنې

لپاره باید د انځیرو نندارتونونه جوړ شی او همدارنگه د پلور د مرکزونو جوړیدل او دولایاتو ترمخ د مشتریانو د جذب په منظور د سوداگریزو اړیکو پراختیا په نظر کې ونیول شی.

3. انګور:

د زابل د اقلیم سره دانګورو دتوافق له امله انګور د زراعت په سکتور کې دوهم استراتیژیک نبات دی چې د عوایدو په رامنځته کولو، کاری بوختیا، اقتصادي ودې او د فقر د کچې په کمولو کې مهم رول لری .

په زابل ولایت کې دوولس (۱۲) ډوله انګور مروج دي چې عبارت دي له: (گردگ، سندوخاني، آئینه، توریان، شیخ علي، سرکشمش، قلمک، سره سابي، ټانډیان، خیر رحمان، لعل او روچه) چې له یادو انګورو څخه په تازه او وچ شکل (کشمش/وڅکې) گټه اخیستل کېږي د زابل ولایت څخه هر کال په اوسط ډول ۵۰۶۳۴ ټنه انګور دافغانستان نورو ولایتونو د بېلګې په توګه:غزني، کابل، کندهار او ان بهرنیو هېوادونو ته صادرېږي؛ خو له بده مرغه چې تر اوسه پورې په زابل ولایت کې د یادو محصولاتو لپاره معیاري مارکیټ نشته نو له همدې امله په ډېره کمه بیه هم پلورل کېږي چې دغې چارې که له یوې خوا د دهقانانو په اقتصادي وضعیت منفي اغېزه کړي نو له بلې خوا یې د یاد ولایت عایداتي کچه هم راتیټه کړې ده.

دهغه معلوماتو په اساس چې د زراعت او مالدارۍ ریاست، معتبرو انترنیتی سایټونو او ددې ولایت له خلکو نه ترلاسه شوی ددې ولایت زیاته برخه دانګورو باغونو پوښلې ده چې (15000) هکتاره ځمکه یی احتوا کړې ده او په کلنی توګه 62500 ټنه حاصل ورکوي چې 15625 ټنه کشمش ترې جوړېږي په اوسط ډول د یو ټن کشمشو قیمت (160000) افغانۍ دی په دې حساب په کلنی توګه (2,500,000,000) عواید دانګورو د پلور له طریقه لاسته راځي. د انګورو دحاصلاتو د ښه والی په منظور هڅې کيږي ترڅو ددهقانانو دژوند وضعیت ښه شی، هغوی ته د نوی عصر او ټیکنالوژۍ سره سم کرهڼیز وسایل او ماشین الات آماده شی او همدارنگه زراعت په ډګر کې بلخصوص د انګورو په برخه کې بزگران د نویو علمی او تخنیکي چاپیریال بلد کړی او په دی برخه کې د هغوی د پوهی سطحه لوړه کړی ددی سره په څنګ کې دانګورو دحاصلاتو د حمایت او هڅونې کچې ته بهبود وربښل شی ترڅو دکمیت او کیفیت له لحاظه د انګورو حاصلات ښه شی.

په ضمن کې د خصوصی سکتور د پانګونې او علاقمندي په صورت کې د انګورو محصولاتو ته په اسانی سره زنجیره یی ارزش ورکولای شو یعنی انګور په جوسو، کشمشو او داسی نورو حلالو تولیداتو بدلولی او خرڅولی شو چې په دې کار سره به یو زیات شمیر خلکوته دکار زمینه برابره شی.

دانګورو د محصولاتو دښی استفاده او د زراعتی عوایدو دزیاتوالی لپاره باید په زابل کې د انګورو د پروسس کارخانه چې په ورځ کې د (۳) متریک ټن انګورو د پروسس او بسته بندی ظرفیت ولری جوړه شی په دې سره به نه یواځې د انګورو زراعتي محصولات زیات شی بلکې شاوخوا (۵۳۰۰۰) کسانو ته به دکار زمینه هم برابره شی او په ضمن کې د انګورو د حاصلاتو د بازارموندې لپاره باید نمایشگاه، د پلور د مرکزونو جوړول، د مشتریانو د جذب لپاره د ولایاتو ترمخ د سوداگریزو اړیکو رامنځته کول په نظر کې ونیول شی.

4. پسته:

د زابل په نوبهار، سیوری، شنکی او ارغنداب ولسوالیو کې د پستې نیالګیو ښه نتیجه ورکړې ده چې د زابل د وچې میوې د سوداګرو په وینا ددې ولسوالیو څخه په منځنی توګه د کال 6000 ټنه پسته بازار ته د پلور لپاره راځي، په منځنی ډول د یو کابلی من پستې قیمت 3500 افغانۍ او په ترتیب د یو ټن قیمت 500150 افغانۍ کيږي چې د 6000 ټنو مجموعی قیمت درۍ ملیارده 3000000000 کيږي.

5. انار

انار د زابل ولایت یو د مهمو زراعتی او کرهڼیزو محصولاتو څخه شمیرل کيږی چې ددې ولایت په میزانه، شهرصفا او شینکی ولسوالیو کې د انارو روزنه کيږی او حاصل ورڅخه ترلاسه کيږی.

زابل ولایت کې دوه ډوله انار مروج دي، چې عبارت دي له: کاتي او کاغذی انارو څخه، له یادو انارو څخه په تازه شکل او دمشروباتو په جوړولو کې گټه اخیستلی کېږي د هغو معلوماتو پربنسټ چې د زراعت ریاست او انترنیتی سایټونو څخه تر لاسه شوی ددې ولایت په یادو

ولسوالیو کې د (500) هکتاره ځمکه د انارو د ونو په واسطه پوښل شوی ده چې په اوسط ډول سره په کال کې (7000) ټنه انار ورڅخه ترلاسه کېږي، دیو ټن انارو اوسط قیمت 28570 افغانی کېږي په اوسط ډول په کال کې د (200) میلیونه افغانیو په اندازه عواید ورڅخه ترلاسه کېږي چې دغه ددی ولایت لپاره د انارو د محصول څخه یو لوی ترلاسه کیدونکی رقم دی، که څه هم اوس ددی زابل انار په مستقیم ډول د کندهار ولایت په نامه د هیواد څخه بهر ته صادریږي که چیرته ددی ولایت د انارو د حاصلاتو د کیفیت او کمیت د حالت د ښووالی او لوړولو لپاره د اسبابو، وسایلو او بزگرانو د وضعیت لوړولو لپاره پروگرامونه جوړ او د بزگرانو د تشویق او محصولاتو لپاره مناسب بازار برابر شی او ددی سره په خوا کې خصوصی سکتور د انارو په برخه پانګونې تشویق کړل شی او هغوی په دی برخه کې پانګونه وکړي نو کولای شو چې ددغه محصول څخه د یو بهترین محصلاتی ځنځیر په توګه د هیواد په سطحه خلکو ته د کار د زمینی برابرولو په توګه ګټه واخلو او ددی لاری ډیرو خلګو ته د کار زمینه مساعده کړو.

ددی لپاره چې د زابل ولایت د انارو د محصول څخه ښه او پرځای ګټه واخیستل شي او دغه محصول نور هم پراخ شی او د بزگرانو د عوایدو د زیاتیدو سبب شی نو باید دلته د انارو د پروسس او بسته بندی یوه فابریکه جوړه شی چې حداقل په یوه ورځ کې د (10) متریک ټنه انارو د پروسس او بسته بنید ظرفیت ولري چې په دی سره کولای شو ډیرو نارینه او ښځینه وو ته د کار زمینه برابره کړو دغه چاره به چې لږ تر لږه (50000) کسانو ته کار پیدا کړي.

د زراعتی محصولاتو لپاره د بازار تحلیل:

د زابل ولایت په یوه ستراتیژیکه سیمه او لویه ترانزیتی لاره د کابل - کندهار په عمومی شهره موقعیت لري چې دهیواد سهیل ، لویدیز او سهیل لویدیز ولایتونه د مرکزی، شمالی او ختیځو ولایتونو سره نښلوي.

د ولایت ستراتیژیک موقعیت ته په پام کې نیولو سره زابل خپل زراعتی محصولات د هیواد هر ولایت ته استولی شی او همدارنګه د افغانستان د نورو مرکز ولایتونو ډیرې وچې او تازه میوې ګاونډي هیواد پاکستان ته ددی ولایت د شملزو ګمرک د لاری چې ددی ولسوالی په ځنځیر سیمه کې پروت ده او د پاکستان هیواد سره ګډ سرحد او رسمي ګمرک لري ددی لاری به په اسانۍ سره د زراعتی محصولات پاکستان ته چې د افغانستان د وچو او تازه میوو لپاره بهترینه مارکیټ دی دی صادر شی.

په لومړي سر کې د زابل زراعتی محصولاتو ته پاملرنه او بازارموندنه به د دې ولایت خلکو ته د کار او ژوند چاپیریال برابر کړي او پانګونه به راجلب کړي او لدی سره په څنګ کې به د نورو ولایتونو سره هم سوداګریزې اړیکې پراخه کړي.

د پانګوونې د اډو چمتو کولو په صورت کې (د صنعتی پارکونو رامینځته کول، د پروسس او بسته بندی مرکزونه را منځته کول ، د پلور مرکزونه رامینځته کول، د سوداګرو او بزگرانو لپاره د پور اسانتیاوې چمتو کول، کاري چاپیریال رامینځته کول او د خلکو د پیلو ځواک ښه کول) دغه محصولات به نه یوازی ددی ولایت نور اقتصادي پوتانشیل له بحران څخه راوباسي او ددی سره په څنګ کې به یو رغنده اقتصادي تحریک هم ولري.

د زابل بزگران او باغوانان خپل محصولات په خورا سختی سره راټولوي، سیمه ایز سوداګر دغه محصولات د اسانه پلور لپاره په سیمه ایزو کورونو او ګدامونو کې ساتي ځکه چې د امنیتي ګواښونو، جنګونو او د سرکونو او لارو د خرابوالی له مله باغونو او کروند ګرو ته لاسرسی ستونزمن ده له همدې امله ځایی سوداګر د ځنډ سره د بزگرانو څخه بادام اخلي او د ولسوالی مرکزونو ته یې لیږدوي او بیا یې د قلات د لاریو پواسطه راوړل کېږي او بیا په کندهار او کابل کې د ملی سوداګرو لخوا پیرل کېږي.

په محلی کچه په زابل ولایت د وچې او لنډی میوی د استعمال او ګټه اخیستنې کچه د خلکو په پیروډلو او کارولو پورې اړه لري چې دخلکو د عاید اندازی او د زراعتی محصولاتو نرخ ته په کتو سره یې دلته ګټه اخستنې اندازه ټیټه ده.

د بانکونو او مالي نهادونو څخه د پور اخیستنې او ترلاسه کولو اسانتیاوې کولی شي د پلور، پلور کیفیت او بسته کولو کچې ته وده ورکړي مګر بدبختانه دا اسانتیا په زابل ولایت کې د سوداګرو لپاره شتون نلري او نشي کولی فرعي پورونه وکاروي.

نتیجه گیری:

په زابل ولایت کې د ډیری خلکو اقتصاد او د ژوند دوره پدې پورې اړه لري چې څنگه هغوی خپله کرهڼه او مالداري کاروی او هره کورنۍ له نارینه څخه تر میرمنو پورې په کرهڼه او مالدارۍ بوخته ده نو د دې سکتور فعالول به نه یوازې د ملي او محلي عاید کچه لوړه کړي بلکه دا ځمکه به هیر شوی ستراتیژم را ژوندی او ټولنه به صحي کړي.

د گاونډیو ولایتونو په پرتله پدې ولایت کې پراخې سیمې د بادامو، انځیرو او انگورو د پواسطه پوښل شوی چې د دولت خزانې کې زیرمه کیدی شي که چیرې د عاید مرکزي کولو ته پاملرنه وشي او په ورته وخت کې د دې ولایت خلکو لپاره کاري شرایط چمتو شي.

په اوسني وخت د زابل د ۵ مهمو زراعتی محصولاتو د پلور څخه د ټولو ستونزو سره سره په کال کې ۱۵ ملیارده افغانۍ عواید ترلاسه کیږي او تر هر سکتور زیات په دې سکتور کې خلکو ته د کار زمینه برابره شوې ده.

شماره	د محصول نوم	کرهڼیزه سیمه په هکتار	کلني حاصل په ټن	د یو ټن محصول قیمت	ټو ټل کلني عواید
1	بادام	12000	24888	80.000	1,943.040.000
2	انگور	15000	62500	160000	2,500.000.000
3	انځیر	28053	28053	262857	7,373.931,428
4	انار	500	7000	28570	200.000.000
5	پسته		6000	250000	3,500.000.000
	ټوټل				15,016,971,428

د تازه میوو د برخی کرهڼیز محصولات :

تازه میوی:

ځینی هغه مهمی تازه میوی چې ددی زابل ولایت د خلگو د اقتصادی ژوند په وده کې اساسی رول لوبولی شی او کولای شی چې ددی ولایت د خلگو بلخصوص د بزگرانو او د ټولنی د هغه طبقی چې په تیټه سطحه کې ژوند کوی د هغوی د ژوندانه د سطحی په لوړیدو او د غربت او فقر په کمیدو کې مرسته کولا شی په اړه یی معلومات په لنډ ډول دلته وړاندی کوو.

زابل ولایت په پراخه پیماننه تازه میوی لری چې ددی ولایت د خلگو د تقاضا د پوره کیدو تر څنگ نورو ولایاتو ته هم صادریری، زابل یوازې دوه فصله محصولات لری چې پکی تازه میوی کیږی ددی ولایت د مشهورو میوو د جملی هغه میوی چې په پراخه پیماننه پیداکیږی، انار، زدالو، مڼه، خټکی، هندوانی، انگور او شفتالو دی چې ددی ولایت تر څنگ نورو ولایاتو ته صادریری د یادو میوو د جملی څخه انار هغه مشهوره تازه میوه ده چې د هیواد په داخل او بهرنیو هیوادونو کې زیات شهرت لری او د نړی نورو هیوادونو ته هم صادریری.

انار: انار هغه تازه او مشهوره میوه ده چې تر ډیره د افغانستان په کندهار او زابل ولایتونو کې حاصل ورکوی او دلته زیاته میوه تولیدوی په زابل کې اناره تر ډیره د میزانی په ولسوالی کې شته او ددی ترڅنگ په ترنک او جلدک (شهرصفا) ولسوالی کې هم شته یاده میوه چې په اوسنی وخت کې د هیواد په داخل او د هیواد څخه بهر په نورو هیوادو کې ښه او پراخ بازار لری د زابل ولایت د کرهڼیزی ځمکي (500) هکتاره یی پوښلی ده او په کلنی ډول سره د (700) ټنه په شاوخوا کې حاصل ورڅخه ترلاسه کیږی چې د یاد محصول په اړه پورته مفصل معلومات وړاندی شوی دی.

زردالو: زردالو یو د هغو زراعتی محصولاتو د جملې څخه دی چې د هیوادو په ټولو ولایاتو کې حاصل ورکوی مگر بیا هم په هغه اندازه سره د زردالو حاصلات ندی چې د ټول هیواد د وگړو تقاضا پوره کړی او د هیواد څخه بهر ته صادر شی لکه د نورو میوو په شان په زابل ولایت کې زردالو په دوه شکله سره شته یوه هغه ده چې کورنی یی د خپل ځان لپاره ونی کښینوی او د میوی څخه یی گټه اخلی اوبل هغه دی چې د پلور لپاره کښینول کیږی او میوه یی بازار ته د پلور لپاره راوړل کیږی او په بازار کې د تازه میوی په شکل سره پلورل کیږی ددی تر څنګ وچیری او د وچی میوی په ډول سره پلورل کیږی چې وچه میوه یی د هیواد نورو ښارونو ته د خرڅلاو لپاره وړل کیږی او تر ډیره حده ښه مارکیټ هم لری د زابل لایت د کرهښی ځمکه (۳۰۵۰) هکتاره ځمکه د زردالو په نهالگیو سره پوښل شوی ده چې په تخمیني ډول سره په کال کې ورڅخه د (۱۱۶۰۰) ټنه په اندازه حاصل تر لاسه کیږی چې په تخمیني شکل د زابل بزگران په کال کې د زردلو د پلور د لاری (۳۰۳۹۲۰۰۰۰) میلیونه افغانی عاید تر لاسه کوی، زردالو د زابل په ټولو ولسوالیو کې حاصل ورکوی مگر په زیاته پیمانته د شهر صفا، شاجوی او شینکی ولسوالی زردالو مرکز قلات ته د پلور لپاره راوړل کیږی.

مڼه: زابل کې د نورو تازه میوو تر څنګ په یخو او سرو سیمو کې مڼه هم ښه حاصل ورکوی او د مني په موسم کې تر ډیره حده د ددی ولایت د خلگو تقاضا پوره کوی. مني تر ډیره د زابل په شاجوی، دایچویان، ارغنداب او سیوری ولسوالی کې ښه حاصل ورکوی او دیادو ولسوالیو د منو حاصلات مرکز قلات ته د پلور لپاره راوړل کیږی. په زابل کې د (۶۰) هکتاره په شاوخوا کې ځمکه د منو د ونو پواسطه پوښل شوی ده چې په کلني ډول ورڅخه د (۱۰۰۰) ټنه په اندازه حاصلات تر لاسه کیږی چې یو ډیر ټیټ رقم دی د زابل هوا ته په کتو سره چې دلته د ډیرو سیمو آب هوا د منو د حاصل ورکولو لپاره ښه او مناسبه ده مگر دلته په کمه اندازه منو حاصلاتو ته پاملرنه شوی او همدارنګه تر ډیره حده هغه نهالګی چې ددی سیمی د آب هوا سر تطابق لری ندی روزل شوی ځکه یی حاصلات کم او لږه ځمکه د منو د ونو پواسطه پوښل شوی ده.

هندواڼه او خټکی:

په زابل کې د نورو تازه میوو تر څنګ هندواڼی او خټکی هم کرل کیږی او ښه حاصل ورکوی مگر په هغه اندازه ندی چې په ټولو موسمو کې ددی ولایت د خلگو تقاضا پوره کړی او نورو ولایتونو ته صادر شی چې تر ډیره یی لامل وچکالی، د ځمکو کمښت او د پراخ مارکیټ نشتون دی په زابل کې هندواڼی او خټکی تر ډیره حده په مرکز قلات، سیوری او شهرصفا ولسوالیو کې کرل کیږی دغه تازه میوی ددی ولایت په شاوخوا (۱۱۵۰) هکتاره ځمکه کې کرل کیږی او په کلني ډول سره د (۱۱۰۰۰) ټنه په اندازه حاصلات ورڅخه ترلاسه کیږی چې د یادو حاصلاتو کلني عواید په تخمیني ډول سره (۲۷۵۱۰۰۰۰) میلیونه افغانیو په اندازه دی

د تازه میوو لپاره د بازار تحلیل:

په زابل ولایت تازه میوو ته د کار په ټولو فصلونو کې تقاضا شته او هر سړی د تازه میوی په ارزښت او گټه پوهیږی مگر داچې دلته یوازی په یوه فصل کې هغه تازه میوی چې په زابل ولایت کې کرل کیږی او حاصل ورکوی ترلاسه کیږی چې په ډیره لږه اندازه سره ددی ولایت د خلگو تقاضا او غوښتونو ته ځواب وایی او ددی ولایت خلګ د کال په دري فصلونو کې مجبور دی چې د نورو ولایاتو او یا گاونډیو هیوادو څخه تازه میوه ورده کړی. که چیرته د زابل خپلو میوو ته دلته ښه بازار پیدا شی او داسی طریقی و بزگرانو ته ور وښودل شی چې هغوی د لږ کرل شوی میوی څخه زیات حاصل تر لاسه کړی ددی تر څنګ د بزگرانو د حاصلاتو لپاره یو خاص مارکیټ جوړ شی تر څو هغوی خپل حاصلات پکی خرڅ کړی ددی سره په څنګ کې د دولت لخوا هغوی سره د میوو لپاره د هیواد په داخل او د هیواد څخه بهر د مارکیټ په پیدا کولو کې مرسته وشي نو دا به هغوی دی ته تشویق کړی چې ددغه میوو کرلو ته نوره هم پاملرنه زیاته کړی، دغه کار کولای شی زابل تر یو حده د تازه میوو له اړخه خپل ځان بساینی ته ورسوی او ددی ولایت اقتصاد ورسره وغوړیږی او همدارنګه د غربت د کمیدو او ژوندانه د سطحی په لوړیدو کې مرسته وکړی.

په زابل ولايت کې طبي بوټي:

په زابل ولايت کې شته طبي بوټي په لاندې ډول دي: مغلوبې ترخه، تورکۍ ترخه، چهارگلی، زوول، دکارگه ټيکۍ، دچرغوبېخ، دڅوز بېخ، لونگ، دشپانه غړی، باتنک، خاکشیر، خوړولي، فلوس، دغره وارگر، مولايی، شني، دغره بادام، کروړی، دغره انځر، مړوندی، وحشي زعفران، سپېرکۍ، باديان او ... دغه محصولات په طبابت کې په ډیره زیاته اندازه سره استعمالیږی.

د زابل د زراعتی محصولاتو د کرنې، روزنې، ساتنې او پلور په برخه کې ستونزي:

زابل ولايت ته د نورو برخو ترڅنګ په کرهڼه کې هم د پام وړ پاملرنه نه ده شوې، ددې ولايت ټولې زراعتی چارې په دوديزه او پخوانی بڼه تر سره کيږي په دې برخه کې عمده ستونزی په لاندې ډول دي.

- د بادامو، انځيرو او انگورو باغونه په مخکينيو کلونو کې جوړ شوي دي چې نه يواځې غير اصلاح شوي نيالگي کينول شوي دي بلکې د باغونو ديزاين غير معياري ده.
- زراعتی عمليات د دهقانانو له خوا په دوديزه او پخوانی شکل ترسره کيږي.
- په زابل کې د بادامو، انگورو او انځيرو د باغونو حصلات د دهقانانو، ښځو او هلکانو په واسطه په غير فنی توگه د لاس په ذريعه راټوليږی.
- کاريگرو ته د نغده پيسو په ځای بادام، انگور او انځير ورکول کيږي چې ډيره برخه محصولات په دې ځای کې ضايع کيږي.
- د حاصلاتو د راټولولو وروسته د محصولاتو د خوندي ساتلو او بسته بندي لپاره سهولتونه په ولايت کې نشته.
- د ولسواليو د سپړونو خراب حالت چې له امله يی زراعتی محصولات په لوړ قيمت او ځنډ سره مرکز قلات ته رسيږي
- د اصلاح شويو نهالگيو او تخمونو نه موجوديت.
- د زراعتي اوبو غير منظم استعمال او نه مديريت.
- د قرضې ورکونکي بانک نه موجوديت.
- دنباتي اوحيواني قرانطين نه شتون.
- دکرنيزو توکو دکرلو، روزنې، د آفاتو او امراضو د ميخانيکي کنترول، بازارموندنې او پروسيس له اړخه د دهقانانو د پوهې دسطحې ټيټوالی.
- معياري زراعتي درملو ته د دهقانانو نه لاسرسی.
- د باغونو د جوړولو اوتوليد په برخه کې د مسلکي کسانو نه موجوديت.
- دغيرمترقبه يخ وهنې له امله دمپوه جاتو د محصولاتو زيانمن کېدل.
- د معياري کېمياوي کودونو نه موجوديت.
- د اوبو لگولو د عصري سيستم نه موجوديت.
- په سنتي/عنعنوي ډول دمپوه جاتو د محصولاتو راټولول.
- دمپوه جاتو د پروسيس دفابريکونه شتون.
- دمپوه جاتو او سبزيجاتو د محصولاتو د توليد، له راټولولو نه وروسته د هغوی د ساتلو، خرڅلاو، پروسيس او بسته بندي نه پرته مارکيټ ته عرضه کول.
- په غيرمسلکي اونا درست ډول سره دمپوه جاتوخرڅلاو.
- مرکز ته د مپوه جاتو د محصولاتو د انتقال لپاره د معياري مواصلاتي لارو خرابوالی.

- په زابل ولايت کې په معياري شکل د بسته بندۍ او پروسيس لپاره دبرق نه موجوديت.
- د کرنيزو محصولاتو د مارکيت نه موجوديت.
- د زراعتي او مالداري محصولاتو د توليد د جمع بندۍ لپاره د ماشين آلاتو نه شتون.
- د مجهزو لابراتوارونو نه شتون.
- د تحقيقاتي فارم نه شتون.
- په اړونده برخه کې د په کار پوه او وړ مسلکي کسانو نه شتون.

د زراعتي محصولاتو د توليد او صادراتو د مقدار زياتوالی لارې:

د زراعتی محصولاتو د معياري کولو ، د حاصلاتو زياتوالی ، د بازار رسولو پروسي گړندۍ کول ، کیفیت بڼه کول ، خلکو ته د لا زياتو دندو رامنځته کول او د بادامو او نورو کرهنيزو محصولاتو پانگوونې او سوداگرۍ لپاره د غوره چاپيريال رامنځته کول، د محافظت په برخه کې ځينې لومړني اقدامات او د کروندگرو د ظرفيت لوړولو لپاره ځينې اړتياوې په لاندې ډول خلاصه کيږي:

1. د اصلاح شويو نيالونو د توليد، روزنې لپاره په هره ولسوالۍ کې قوربۍ جوړول:

په زابل ولايت کې د قوربو جوړول د پانگونې لپاره يو بڼه فرصت دی، د اصلاح شويو نيالگيو د قوربو له طريقه کولای شو د زراعتی محصولاتو کیفیت بڼه شی او کميت يی زياتولای ومومي. د زابل په هره ولسوالۍ کې بايد هر کال لږ تر لږه (100000) د بادامو، انځيرو، انارو، انگور او پستی اصلاح شوی نيالگی کينول شی.

2. د اوبو د ذخيرو جوړول:

په وروستيو کلونو کې د وچکالی له امله د زابل په ټولو ولسواليو کې د اوبو سطحه ډيره ټيټه شوې ده نو په دې اساس د اوبو د سطحې دلوریدو لپاره زابل ولايت د اوبو ذخيرو ته ضرورت لری.

3. د اوبو د کانالونو جوړول:

زابل يو له هغه ولايتونو څخه دی چې د وچکالی له امله ډير زيات اغيزمن شوی او د دې ولايت د اوبو د سطحه ټيټه شوی يا وچې شوي دي چې په اغيزمنو سيمو کې د کرهنيزو اوبو د کانالونو جوړيدو ته اړتيا ده چې له يوې خوا به خلگ وکولی شي کار پيدا او عايد ترلاسه کړي او له بلې خوا به ددې ولايت کرهنيز محصولات له لاسه نه وځي.

4. د قطری ای آبیاری ترویج او عملې کول:

د کرهنيزو محصولاتو د ساتلو او ترلاسه کولو لپاره قطری ای آبیاری د اوبو لگونې سيستم يو له اغيزمنو سيستمونو څخه گڼل کيږي چې په زابل ولايت کې پلي کيدی شي چې ددې ساتلو، عملی کولو او پاملرنې لپاره بايد ظرفيت لوړشی ترڅو بزگران وکولی شي په سمه توگه دغه سيستم زده کړی او وېې کاروی.

5. د دهقانانو لپاره د لنډ مهاله بڼوونيزو ورکشافونو جوړول:

د زابل ولايت د بزگرانو کرهنيه تر ډيره حده د کرهنيې د قواعدو د په پام کې نيولو پرته په دوديز ډول سره مخکی ځي او دزراعتی قواعدو پرته فعاليتونه پرمخ وړي ، کوم چې د بادامو د حاصلاتو د بڼه حاصل ترلاسه کولو دمخنيوی کوی او همدارنگه د نباتاتو افاتو او ناروغيو څخه د مخنيوي لپاره هيڅ غوره لاره ورته نده معلومه نه لاره ددی لپاره پکار ده چې زابل د بزگرانو لپاره په ځمکو کې لنډمهاله د (اوبو لگولو، کښت، د ونو ساتنه ، درملنه او سپری او حاصل) ترلاسه کولو روزنيز کورسونه ورته جوړل کړل شی.

د زابل ولایت د مالداري محصولات:

د شته محصولاتو په اړه لنډ معلومات:

کرهڼه او مالداري د هغو توليدي محصولاتو څخه دی چې د هيواد د اقتصاد په وده او د خلگو د ژوندانه د سطحی په لوړیدو او همدارنگه د غربت د سطحی په ټیټدو کې اساسی او بنيادی رول لری، د افغانستان د ۸۰٪ وگړی په کرهڼه او مالداري بوخت دی او ددی لاری خپل ژوند مخکی بیایي چې کرهڼه او مالداري یی د عایداتو مهمی سرچینی دي. که مور هغه توکو ته چې زموږ بدن ورته په روزمره توگه ضرورت لری نظر وکړو زموږ د غذا اساسی برخه جوړوی چې د حیوانی محصولاتو څخه عبارت دی او کمبود یی مختلفي ناروغی منځ ته راوړی نو په همدی اساس مالداري د انسان د ژوند د مخکی بیولو لپاره ډیره زیاته اړینه ده. زابل د افغانستان د هغو ولایاتو د جملی څخه شمیرل کیږی چې ډیر خلگ یی د مالداري او کرهڼی پواسطه خپل ژوند مخکی بیایي او په روزنه او ساتنه یی بوخت دی. د زابل په لری پرتو سیمو کې ډیری خلگ مالونه لری او په عنعنوی شکل سره یی روزلی او د محصولاتو څخه یی گټه اخلی ددی ترڅنگ زابل یو د هغه ولایاتو د جملی څخه دی چې په لویه پیمانته د کوچیانو کورنی میشتیږی د هغه معلوماتو په اساس ترلاسه شوی د زابل په ولایت کې د کوچیانو (23000) کورنی د اوږي او ژمي په موسم کې ددی ولایت په ټولو ۱۱ ولسوالیو کې اوسیږي او په ځینو سیمو کې یواځي ژمی تیروي ددغه کورنیو ډیره برخه د مالداري په روزنه او ساتنه باندی بوختی دی.

په زابل کې د مالداري شته ظرفیت:

د کرنې پر سکتور سربېره د مالداري سکتور هم یو له هغه مهمو سکتورونو څخه ده چې له دی لاری خلگو ته غذایی مواد برابرېږي او په عیني حال کې د باسواده او بې سواده خلکو لپاره په ښاري او کلیوالي سیمو کې د کار زمینه مساعدوي پر همدې بنسټ د کرهڼی د پراختیا ملي کړنلاره (۱۳۸۸ هـ ش) او د افغانستان د ملي پراختیا ستراتیژي (۱۳۷۷ هـ ش) په خپل وار سره د مالداري د سکتور په انکشاف هم تاکید کړی ترڅو د مالداري تولیدات لوړ او غذایی مصؤبنت رامینځته شي.

څرنگه چې د زابل ولایت زیاتره وگړي د مالداري په مختلفو برخو کې لکه د غواگانو، اوزو، پسونو او کورنیو چرگانو په ساتنه او روزنه باندی بوخت دی چې ټولو نارینه او ښځینه وو ته یې د کار زمینه برابره کړې خو بیا هم په یاد ولایت کې د مالداري روزنه په عنعنوي توگه پر مخ ځي او دې مهم سکتور ته ترمم گړی دولت او مؤسساتو کومه خاصه پاملرنه نه ده کړې.

د تخمیني ارقامو په اساس په زابل کې د (۳۸۲۰۲۷) غواگانی او غوایی، (۸۰۳۴۴۴) پسونه او (۵۹۲۹۳۹) وزی شته په دغو ارقامو کې د کوچیانو مالداري شامله نده یوازی ځایی خلگ په دغه اندازه سره مالداري لری او ساتنه یی کوی مگر د کوچیانو د مالداي د ارقامو په اړه تراوسه دقیق معلومات نشته چې په زابل کی میشتیدونکی کوچیان په څومره اندازه سره مالونه او پسونه لری.

علفجر او څړځایونه:

په زابل کې د حیواناتو د روزنی او ساتنی لپاره څړځایونه ډیر لږ دی او یا هم اوس لمنځه تللی دی چې دغه چاری د مالداري روزنه او ستانه تر ډیره حده پوری تگنی کړی ده د ځینو معلوماتو په اساس د زابل (۵۰۰۰) هکتاره ځمکه د څړځایونو پوښلی ده چې د یادو څړځایونو ډیره برخه اوس د وچکالی، اوبو د کمښت او د کمی پاملرنی په وجه د لمنځه تلو د خطر سره مخامخ ده.

د مالدارۍ د اقتصادي ارزښت تحليل:

که چېرته موږ پورته ارقام په مجموعي ډول سره راټول کړو نو په زابل کې په تخمینی ډول سره د مالدارۍ شمیر (۱۷۷۸۴۱۰) کیږي چې د عاید ارزښت یې (۱۹۱۰۱۳۵۰۰۰۰) افغانی کیږي چې پدې کې د پسونو شمیر (۸۰۳۴۴۴) او د عاید ارزښت یې (۱۲۰۵۱۶۶۰۰۰۰) افغانی، د وزو شمیر (۵۹۲۹۳۹) او ورڅخه د ترلاسه کیدونکي عاید ارزښت یې (۵۹۲۹۳۹۰۰۰۰) افغانی کیږي او د غواگانو شمیر (۳۸۲۰۲۷) او د عاید ارزښت یې () افغانی ده چې ددغه حیواناتو څخه وړي، پوستونه، شیدي، مستی، قورت، کوچي ترلاسه کیږي چې د ورځني ژوند چاري ورباندې مخکې بیایي دغه محصولات یو د هغو ارزښت لرونکي عایداتي سرچینو څخه دي چې تر ډیره حده د خلگو اقتصاد ورباندې ولاړ ده.

د حیواناتو د روزني او ساتني په برخه کې شته ستونزي او ننگوني:

تر اوسه په زابل کې د حیواناتو روزنه او ساتنه په عنعنوي او ابتدایي شکل سره کیږي او هغه حیوانات چې ساتل کیږي او گټه ورڅخه اخیستل کیږي اصلاح شوي نسلونه ندی هغه ستونزي چې ددی ولایت د مالدارۍ او حیواناتو د زیاتوالي پر وړاندې او د هغه څخه د تر لاسه کیدونکي عاید د ډیروالي پر وړاندې خنډ بلل کیږي په لاندې ډول سره دي.

۱- وچکالي او د اوبو کمښت.

۲- د علفچرونو او څړځایونو لږوالي او د وچکالي په سبب د څړځایونو لمنځه تلل او همدارنگه د علفچرونو ساتني ته جدی پاملرنه نه کول.

۳- د حیواناتو د روغتیا لپاره په کافی اندازه د دواگانو او واکسینونو نشتون.

۴- حیواناتو د روزل شویو نسلونو کمښت چې ددی ولایت د آب هوا سره تطابق ولري.

۵- د حیواناتو د روغتیا ساتني لپاره د ښه او تکړه وترنرانو کمښت او په لری پرتو سیمو کې د هغوی نشتون.

۶- د مختلفو حیوانی ناروغيو د مخنیوي لپاره د اړونده چارواکو لخوا د وقایوي تدابیرونو نه نیول.

۷- د علوفاجاتو کمبود

۸- د حیوانی متراکمه خوراکي کمبود

۹- د تولید ټیټه کچه او د نسل د اصلاح ناکافي پروگرامونه په ځانگړې توگه د مصنوعي القاح په برخه کې.

۱۰- د مالدارنو د تخنیکي پوهې د کچې ټیټوالی.

۱۱- اضطراري حالتونو ته د یو سیستم نه موجودیت.

۱۲- د تحقیقاتي او ترویجي پروگرامونو نه موجودیت.

۱۳- د حیوانی روغتیا او مالدارۍ په برخه کې د موسساتو او برنامو نه موجودیت.

وروستی نتیجه گیری: دا چې زابل ولایت د اقلیم او آب هوا له لحاظه د حیواناتو د روزنی او ساتنی لپاره ښه چاپیریال، پراخ او لوی ورشوگانی لری او همدارنگه دلته په خصوصی برخه د مالونو د ساتنی روزنی او د هغو څخه د محصولاتو د ترلاسه کولو په برخه کې د پانگونی ښه فرصتونه شته او زابل د جغرافیې موقعیت لحاظ په مناسب ځای کې قرار لری نو کولای شو چې د مالدارۍ د نسل د ساتنی، روزنی او د هغه غوښی، وړی، پوست او لبنیاتو د ترلاسته کولو او نورو ګاونډیو هیوادونو ته د هغو په صادرولو سره ددی ولایت کرهڼی او مالدارۍ برخه پراخه او د خلگو ورځنی عاید ورسره زیات او اقتصاد یی وغوړوو.

په زابل ولایت کې د حیواناتو د شته فارمونو او تولیدی ظرفیت په اړوند معلومات:

په زابل ولایت کې د غواگانو او چرگانو د تولید او نسل روزنی او محصولاتو د ترلاسه کول فارمونه شته چې معلومات یی په لاندی ډول سره وړاندی کیری.

۱- د غواگانو فارمونه:

د غواگانو د وضعیت په اړه معلومات:

د مالدارۍ د سکتور یو له مهمو برخو څخه د غواگانو روزنه ده، چې د زابل ولایت زیاتره وگړي په کلیو او ښاري سیمو کې وطنی او کندهاری نسل غواگانې ساتي او ډېر کم مالداران یې کنړي، سیستانی او خارجي نسل غواگانې روزي.

اقلیم ته په کتو سره زابل ولایت د حیواناتو د روزنی، فارمونو د تاسیس او تولیداتو لپاره یو ښه او مناسب چاپیریال لری چې په لږه اندازه وگړی یی په فارمونو کی د تولید په برخه کی په کار بوخت دی، د زابل ولایت په مرکز قلات ښار کې د خوسکي د روزنی، ساتنی او د غواگانو څخه د لبنیاتو ترلاسه کولو او تولید لپاره (۱۰) فارمونه شتون لری چې د هغو څخه لبنیات ترلاسه کوی او وروسته دغه لبنیات په ښار کې پلوری یادو فارمونو د یو فارم ورځنی تولیدی ظرفیت (۵۰۰) لیتره ده چې د یادو فارمونو مجموعی ظرفیت (۷۵۰۰) لیتره ده، ورسره (۲۵) په شاوخوا کې کسانو ته د کار زمینه برابره شوی ده.

ددغې سیمې خلک له غواگانو څخه د غوښې، شیدو او کار لپاره گټه اخلي او د هغوی فرعي محصولات لکه پوستکي، حیواني سرو څخه استفاده کوی او هم یی بازار ته عرضه کوي؛ د حیواني روغتیا او مالدارۍ آمریت د معلوماتو پربنسټ په زابل ولایت کې په اټکلی توگه 64390 غواگانې شته، چې له بده مرغه تر اوسه پورې په مرکز کلات کې یواځې ۸ شخصی فارمونه اړوند خدمات وړاندې کوي چې مجموعاً ۱۰۰ غواگانې او ۵۷ خوسکېان لري.

په زابل ولایت کې د فارمونو تعداد								
په کلیوالي شکل د غواگانو د ساتنی تخمینی احصایه								
شماره	ولایت	ولسوالي	تعداد	د فارمدار نوم	ولسوالي	قریه/کلی	د غواگانو تعداد	د خوسکیو تعداد
1	پنج	مرکز	5000	حاجي عنایت الله	پنج	قومانداني مسجد	22	8
2		شهر صفاء	2000	آغا محمد		لب دریا	10	6
3		ارغنداب	8000	محمد استاد		رساله	10	8
4		شینکی	1500	عبدالستار		ولایت کوخه	10	4
5		شاجوی	13000	فیض الله		هزاری	12	8
6		نوبهار	3260	حاجي احمد خان		باباگگ	11	10
7		میزانه	7800	حاجي علي خان		خوخگره	13	6

7	12	باباگگ		عباد علي	2540	شملي		8
					2290	اتيغر		9
					9000	خاک افغان		10
					1000	دايچوپان		11
57	100				64390	مجموعا		

د غواگانو د صنعت د پرمختگ لپاره پشنهادات:

د غواگانو د نسل اصلاح:

د نسل اصلاح د غواگانو د صنعت يو له مهمو برخو څخه ده او په اوسني عصر کې د نسل د اصلاح لپاره تر ټولو ښه او منظم لار مصنوعي القاح ده، خو په زابل ولايت کې د ۱۱ اداري واحدونو لپاره يوازې يو کس د خصوصي سکتور له خوا په اړونده برخه کې دنده پر مخ وړي، چې په ټوله کې يې په نشت سره حسابولای شو نو د غواگانو د نسل د اصلاح لپاره بايد په زابل ولايت کې د کرنې وزارت، همکارو مؤسساتو او يا خصوصي سکتور لاندني گامونه واخلي:

- په مرکز او ټولو ولسواليو کې د يو باب مجهز مصنوعي القاح سټېشن تاسيسول.
- د زابل ولايت په ټولو ولسواليو کې د مصنوعي القاح په برخه د مسلکي او نورو کسانو روزل.
- د ولايت په کچه د نايټروجن دستگه نصبول.
- د ولايت په کچه د سپرم د راتولونې مرکز ايجادول.
- د مصنوعي القاح د ترويج لپاره مالدارنو ته روزنيز پروگرامونه برابرول.
- بې بضاعته خلکو ته په سبسيډ توگه د ښه نسلونو توزيع کول.

د غواگانو لپاره مناسبې تغذيې ته لاسرسی:

د نسل د اصلاح څخه وروسته دوهم فکتور چې د توليد په هر اړخيزه لورټيا کې مهم رول لري د غواگانو ښه تغذيه ده؛ چې مور يې په اړه لاندني موارد وړاندیزوو:

- د زابل ولايت د چراگانو/خرځايونو د احياء او احداث لپاره لازمي پروژې او برنامې په پام کې نيول.
- مالدارنو ته په سبسيډي توگه د باکيفيته علوفاجاتو د تخمونو او کېمياوي کودونو توزيع کول.
- د کرهڼې وزارت او يا همکارو مؤسساتو له خوا په مرکز او ولسواليو کې د باکيفيته حيواني متراکمې خوراکی د توليد په موخه په ترويجي شکل د فيډر بانکونو تاسيسول او د فيډر بانک په جوړولو کې سبسيډ اخيستل.
- په مرکز قلات او ولسواليو کې په سبسيډي توگه د سايلج، هایلج او بيديا د جوړولو لپاره په ترويجي ډول د عصري ماشين آلاتو توزيع کول.

ب: د پسونو او اوزو د روزني صنعت:

د زابل ولايت زياتره اوسېدونكي په ځانگړې توگه كوچيان د پسونو او اوزو په روزنه مصروف دي، پسونه او اوزې د خلكو لپاره غوښې او شيدې برابرې او همدارنگه تقريبا په كال كې (۱۲۰۰) ټنه وړې او (۵) ټنه كشميره په غيرې مسلکي توگه توليدوي؛ د معلوماتو له مخې په زابل ولايت كې 803444 پسونه او 592939 اوزې روزلې كېږي څرنگه چې اوسمهال په دغه سيمه كې د پسونو او اوزو د روزني بهير لږ ډېر ټكنى دى نو ځكه په اړونده برخه كې لاندني موارد وړاندیزوو:

د پسونو او اوزو د روزني صنعت د پرمختگ پشنهادات:

- په زابل ولايت كې د پسونو د قرقل نسل د مروجولو لپاره د كرنې وزارت او نړيوالو مؤسساتو له خوا مالدارانو ته په سبسېدي توگه پروژې تطبیقول.
- په زابل ولايت كې د اوزو د ښه نسلونو لکه بیتل، چلي او داسې نورو د مروجولو لپاره د كرهني وزارت او نړيوالو مؤسساتو له خوا مالدارانو ته په سبسېدي توگه پروژې تطبیقول.
- د اوزو كشميره چې د اوزو يو مهم توليد دى خو له بده مرغه چې مالداران يې په اړه بشپړ معلومات نه لري كه چيرته د كرنې وزارت او نړيوال مؤسسات په اړونده برخه كې مالدارانو ته عندالموقع روزنيز وركشاپونه د اير كړي او دا به ديوى خوا د كشميرى د ضايعه كولو مخنيوى وكړي او همدارنگه به د مالدارانو اقتصادى ورسره ښه شى.
- د پسونو د وړيو د پروسيس، بسته بندى او د هغه لپاره د ماركېټ په برخه كې لازم پروگرامونه په لاره اچول.
- څرنگه چې د پسونو او اوزو تغذيه له علفچرونو څخه ده نو د زابل په ولايت كې بايد د علفچرونو سيمه معلومه او د هغوى د بيا احياء او احداث لپاره لازمي پروژې پلي شي.
- د علفچرونو په هر ۱۰ كېلومتري كې د پسونو او اوزو لپاره د يوه شپول (قوتن) او يوه د اوبو ذخيره جوړول.

گڼه	ولايت	ولسوالي	پسونه	اوزې	كټنې
1	بج	مرکز	95040	58151	
2		شهر صفاء	67285	54300	
3		ارغنداب	58320	41800	
4		شينكى	78490	56490	
5		شاجوى	72890	58433	
6		نوبهار	78490	61382	
7		مېزانه	67800	47490	
8		شملزي	71490	59310	
9		اتغر	62418	43590	
10		خاک افغان	79421	54980	
11		دايچوپان	71800	57013	
		مجموعاً	803444	592939	

ج: د مرغداری صنعت:

په زابل ولایت کې چرگان په عنعنوي توگه د کورنیو د غذایی مصونیت او مالي سرچینې لپاره په کورونو کې روزل کېږي او په ډیره کمه کچه په سوداگریزه بڼه د غوښینو چرگانو څو فارمونه جوړ شوي دي.

د چرگانو د صنعت کچه د زابل په ولایت کې د ساری امراضو د شیوع لکه نیوکاسټل، د صحې خدماتو نشتون، اصلاح شوو نسلونو نه موجودیت، د روزنی پخوانی سیستمونو، د مالی منابعو نه موجودیت، د ترویجی او آموزش پروگرامونو نه موجودیت او همدارنگه په دی برخه کې د دولت او بین المللی موسساتو لخوا په زابل ولایت کې برنامی ندی تطبیق شوی، همدارنگه د مرغداری په صنعت کې خصوصی سکتور هم کمه پانگونه کړی نو ددی مشکلاتو د حل لپاره باید ۵ کلنه برنامه په نظر کې ونیول شی او په دی برخه کې لاندی فعالیتونو تر سره شی.

د مرغداری صنعت د پرمختگ پشنیهادات:

- په زابل ولایت کې د چرگانو د صنعت د پرمختگ لپاره باید دولت او بین المللی موسساتو لخوا برنامه تطبیق شی.
- د خصوصی سکتور سره په سب سایډ توگه د گوشتی، تخمی او دوه مقصده چرگانو هیچېری تاسیس شی.
- د خصوصی سکتور سره په سب سایډ توگه د گوشتی، تخمی او دوه مقصد اصلاح شوو چرگانو کوچېنی، متوسط او لوی فارمونو جوړوشی.
- د عامه او خصوصی سکتور سره په مشارکت یا سب سایډ توگه د چرگانو د دانی د تولید فابریکه تاسیس کول.
- د خصوصی سکتور د تقویه په خاطر د کمو مالیو وضعه کول.
- د کورنیو چرگانو د روزنی د تقوی په خاطر گوشتی، تخمی او دوه مقصده اصلاح شوو چرگانو توزیع سره د لمړینو وسایلو، واکسینو، ادویه جات بالخصوص هغه ښځو ته چې بی سرپرست وی.
- د کورنیو چرگانو د روزنی د تقوی په خاطر روزنیز پروگرامونو په مخ واچول شی.
- د کورنیو چرگانو د روزنی د تقوی په خاطر د کوچېنو تولیدونکو نښلول له اتحادیو سره.
- د ولایت په سطح د مرغداری روغتیا کمپلکس تاسیس کول.
- د چرگانو د امراضو او واکسیناسیون د تطبیق په هکله خلکو ته عامه پوهی ورکول او د چرگانو روزونکو ته د گزارش ورکولو سیستم ښودل.

د چرگانو د فارمونو احصایه						په کورنی شکل د چرگانو ساتنی احصایه			
د تلفون نمبر	د چرگانو شمیر	د فارم ډول	تعداد	موقعیت	د فارمدار نوم	طیور	ولسوالی	ښار	شماره
۰۷۰۰۱۷۸۶۴۳	۱۰۰۰۰	گوشتی	۲ باب	سیور	ملاعبدالله	۳۵۰۰۰	مرکز	پنج	1
۰۷۰۰۳۵۳۲۱۱	۵۰۰۰	گوشتی	۱ باب	مرکز اصغر کلی	احسان الله	۱۵۰۰۰	شهر صفاء		2

۰۷۰۰۳۵۷۰۱۴	۱۶۰۰۰	گوشتی	باب ۴	مرکز قلات	حاجی روف	۲۰۰۰۰	ارغنداب	3
۰۷۰۰۸۵۵۸۲۷	۵۰۰	تخمی	باب ۱	باکری	عبدالخالق	۲۵۰۰۰	شینکې	4
۰۷۰۰۳۶۵۵۹۹	۷۰۰۰	گوشتی	باب ۲	شاجوی	حاجی حمید	۳۲۰۰۰	شاجوی	5
۰۷۷۶۶۴۰۱۴۰	۱۲۰۰	کوشتی	باب ۱	شاجوی	محمد غنی	۱۵۰۰۰	نوبهار	6
۰۷۰۲۸۲۵۱۲۸	۳۰۰	تخمی	باب ۱	شاجوی	عبدالواحد	۱۲۰۰۰	میزانه	7
۰۷۰۵۱۴۳۲۴۹	۸۰۰	تخمی	باب ۱	مرکز قلات	محمد هارون	۱۳۰۰۰	شملزی	8
۰۷۰۳۹۳۵۲۳۳	۲۰۰۰	گوشتی	باب ۱	شاجوی	محمد نبی	۱۰۰۰۰	اټغر	9
۰۷۷۷۵۰۸۴۱۶	۱۶۰۰	تخمی	باب ۱	شاجوی	محمد نبی	۱۷۰۰۰	خاک افغان	10
۰۷۰۲۲۱۷۱۱۰	۵۰۰۰	گوشتی	باب ۲	شاجوی	اختر جان	۱۶۰۰۰	دایچوپان	11
۰۷۰۸۱۰۱۰۵۸	۵۰۰۰	گوشتی	باب ۱	شاجوی	علی خان	۲۱۰۰۰۰	مجموعا	12

د: د کبانو د روزني صنعت:

دماهیانو غوښه د حیواني پروتین یو ساده او اقتصادي ارزښت لرونکی ماده ده سربېره پدی تر ډېره حده په اوسنیو حیواني محصولاتو کې د پام وړ گڼل کېږي، خو له بده مرغه چې په زابل ولایت کې د کبانو د روزني صنعت د فارم په شکل په تخینکي او فني بڼه په صفر کې ضرب دی او حال دا چې زابل ولایت د اوبو بېلابېلي سرچینې لري؛ لکه: د ترنک او جلدک سیند، ارغنداب سیند، میزاني سیند، هلال چپنه، باران چپنه، آبکچه چپنه او تاخوم چپنه، همدارنگه په زابل ولایت کې د ترویج او آبیاری د مدیریت د احصایې له مخې ۷۰۰۰ ټیوب ویل موجود دي چې د کرهښو ځمکو د آبیاری لپاره ترې استفاده کېږي.

د کبانو د روزني صنعت پشنهادات:

له یادو ټولو فرصتونو څخه اړینه گټه چې د کبانو د روزني د صنعت د ودې لپاره په زابل ولایت کې د دولت او بین المللي موسساتو لخوا پنځه کلني برنامې په پام کې ونیولې شي او د کبانو د روزني صنعت لکه د نورو صنعتونو پشان دلته هم رېواج شي:

- په زابل ولایت کې د ماهیانو د هیچرونو تاسیسول.
- په وړیا ډول د ماهیانو د کوچنیو، متوسطو او لویو فارمونو جوړول ځکه چې دلته دا سکتور په صفر کې قرار لري تر څو مروج شي.
- هغه کسان چې ټیوب ویل لري هغوی ته یو حوض جوړول، د حوض وسایل، د ماهیانو چوپه په وړیا ډول ورکول.
- د عامه او خصوصي سکتور سره په مشارکت یا په سب سایډ توگه د ماهیانو د دانې د تولید فابریکه تاسیسول.
- د ماهیانو د ترویج او انکشاف لپاره روزنیز پروگرامونه دایرول.

• د طبیعي ماهیانو نکثیرول.

• د ولایت په سطح د ماهیانو د تشخیص لابراتور تاسیسول.

ه: د شاتو د مچپو د روزنې صنعت:

د شاتو مچپو د روزنې صنعت د مالدارۍ له هغو مهمو برخو څخه دی چې په زابل ولایت کې په غرنیو منطقو کې پرې لږ ډېر کار شوی دی مگر د فارم په شکل یې په فني او تخنیکي ډول روزنه ډېره کمه ده، چې په ۱٪ کې هم نه راځي او حال داچې د زابل ولایت زیاتره وگړي د باغدارۍ په بخش کې مصروف دي او د مچپو روزنې لپاره ډیر ښه شرایط لري نو پر همدې بنسټ اړینه ده چې د کرهڼې وزارت او نړیوالو مؤسسات په زابل ولایت کې د مچپو د روزنې د صنعت په پښو درولو لپاره په لاندنیو مواردو کې تر ممکنه کچې مرسته وکړي:

د شاتو د مچپو د روزنې صنعت د پرمختگ پشنهادات:

- هر کال ۵۰ تنه فارمدارنو او باغدارنو ته د مچپو د ۲۰ صندوقونو سره د وسایلو ته توزیع کول.
- فارمدارنو ته د شاتو د مچپو په اړه روزنیز پروگرامونه دایرول.
- فارمدارنو ته د ځوان او ښه صفات لرونکو ملکو توزیع کول.
- د شاتو د کیفیت او تحلیل لپاره د ولایت په سطح د یو باب لابراتور تاسیسول.
- د مچپو د امراضو د راپور ورکونې یو منظم مکانیزم جوړول.
- د هغو ونو او گلانو مروجول، چې د شاتو په تولید کې رول لري.

د حیواني روغتیا خدمات:

د مالدارۍ د پراختیا د سکتور یو له مهمو برخو څخه حیواني روغتیا ده او موږ ددغې چارې په مرسته د صحي او سالم تولید داسې زمینه برابرولاى شو، چې خپل حیواني محصولات بین المللي مارکېټونو ته صادر کړو، مگر د حیواني روغتیا خدمات په زابل ولایت کې په ډیره عادي توگه د خصوصي سکتور له لارې د ۱۴ وټرنري ساحوي واحدونو له خوا په ۷ ولسوالیو او مرکز قلات کې کېږي او د ۳ ولسوالیو اوسیدونکي د وټرنري خدماتو ته تر اوسه هم لاسرسی نه لري خو پاتې دي نه وي چې د زابل ولایت ۵ د وټرنري ساحوي واحدونه تعمیر لری او د یو مجهز لابراتور، سیار حیواني کلینک او منظم مسلخ نشتون پورتنۍ ستونزه نوره هم جدي کړې، چې پر همدې بنسټ موږ د کرې وزارت او نړیوالو مؤسساتو ته لاندني موارد د یادې برخې د پراختیا او پرمختیا لپاره وړاندیزوو:

د حیوانی روغتیا په برخه کی پشنهادات:

- د زابل ولایت لپاره د وټرنری مسلکی کسانو روزل.
- په ولسوالیو کې د کلینیکونو لپاره د تعمیرونو جوړول.
- د وټرنری مسلکی ډاکټرانو لپاره د وټرنري کلینیکي او جراحي سامان آلاتو تهیه کول.
- د ولایت په سطح د سیارو حیواني کلینکونو تاسیسول.

- د مجهزو حیواني لابراتوارونو تاسیسول.
- مرکز کلات کې د وترنري خدماتو کمپلکس.
- د راپور ورکونې سیستم تقویه کول.
- د عصري او ماډرن مسلخونو جوړول.
- د ساري ناروغیو لکه PPR, FMD, Anthrax, Black leg او داسې نورو لپاره په سبسیډ توگه د واکسین تطبیقول.

*مالدارنو ته د قرضو برابرول:

څرنگه چې د زابل ولایت د جنوب غرب زون یو له هغه ولایتونو څخه دی چې زیاتره وگړي یې د مالدارۍ په برخه کې په عنعنوي ډول بوخت دي او د عصري کېدلو د منظمو سیستمونو د پلي کولو لپاره لازمه او کافي سرمایه نه لري تر څو د مالدارۍ په برخه کې سرمایه گذاری وکړي نو پر همدې بنسټ اړینه ده چې د افغانستان د کرنیز بانک یوه څانگه زابل ولایت ته ورکړلې او په لاندنیو ټکو تر ممکنه کچې پانگونه وشي:

- په زابل ولایت کې د قرضو د نهادونو تاسیسول.
- مالدارنو ته د بانکونو له لارې د مالدارۍ د کوچنیو، متوسطو او لویو قرضو ورکول.
- د دولت او بین المللي موسساتو له لارې مالدارنو ته په قسط باندې له ۱ - ۱۰ پورې غواگانې ورکول شی.
- د دولت او بین المللي موسساتو له لارې مالدارنو ته په قسط باندې د پسونو او وزو له ۵ - ۵۰ پورې ورکول.
- دولت او بین المللي موسساتو له لارې مالدارنو ته په قسط باندې د چرگانو، ماهیانو او شاتو مچېو کوچني، متوسط او لوی فارمونه جوړول.

*حیواني محصولاتو ته مارکېټ پیدا کول:

په زابل ولایت کې د مالدارۍ عمده تولیدات لکه غوښه، شیدي، مستې، شلومبې، کوچ، قورت، پنیر، وړی، کشمیره او پوستکي دی خو د یادو مهمو محصولاتو د جمع واری، پروسیس او بسته بندۍ په برخه کې د دولت، موسساتو او خصوصي سکتور له خوا لازم کار نه دی شوی.

ددې لپاره چې د زابل ولایت مالدارن له دې حال څخه را وباسو او تجارتي بڼې ته یې واوږوه، نو اړینه ده چې د لاندنیو چارو لپاره لنډمهاله او اوږدمهاله برنامې او پروژې په پام کې ونیسو.

- په زابل ولایت کې د لیښاتو د مارکېټینګ لپاره د مالدارۍ او لښیاتو د تولیدي کوپراتیفونو او اتحادیو جوړول، د شیدو دجمواری او پروسیس مراکز جوړول چې په دی برخه کې ۵ کلنې برنامې باید په پلان کې ونیولې شي.
- څرنگه چې زابل ولایت د وړیو یو ستر تولیدونکی ولایت دی، نو اړینه ده چې د وړیو د جمع اوری، پروسیس او مارکېټینګ لپاره د ولایت په سطحه له خصوصي سکتور سره په مشارکت یا سب سایډ توگه فابریکه جوړه شي.

- څرنگه چې د زابل ولایت زیاتره وگړي د اوزو په روزنه مصروف دي او د کشمیرې په راټولولو کې مسلکي وړتیا نه لري، نو پر همدې بنسټ اړینه ده چې د کشمیرې د اهمیت، جمع اوری، پروسیس او بسته بندی په هکله مالدارنو ته روزنیز پروگرامونه چمتو او ورته د کشمیرې د راټولونې وسایل توزیع شي.

د چرگانو د روزنې، غوښې او هگیو د تولید فارمونه:

په زابل ولایت کې د چرگانو د روزنې او د غوښې د تولید فارمونه په تجارتي بڼه اوس تازه شروع شوی په یاد ولایت کې د چرگانو د روزنې او د غوښې د تولید په برخه کې د کوچنیو او لویو مقیاسو په بڼه د پانګونې بڼه فرصتونه شته. د کرهڼې او مالدارۍ ریاست د معلوماتو په اساس په زابل کې د چرگانو د روزنې او غوښې او هگی د تولید ۱۵ فارمونه فعاله دی چې د ۵۰۰ څخه تر ۵۰۰۰ قطعو د تولید ظرفیت لری ددی تر څنګ چرگانو د هگیو او غوښې د تولید کوچنی فارمونه هم شته چې عمدتاً د کور د ښځو لخوا یی روزنه کیږی او مالکاني یی ښځی دی چې په ډیره لږه اندازه د مارکیټ غوښتنه پوره کولای شی.

نتیجه گیری:

پورته ارقامو ته په کتو او د تیرو تجربو په نظر کی نیولو سره د خوسکی او چرگانو د غوښې د تولید په برخه په یاد ولایت کې د پانګونې ډیر فرصتونه شته که چیرته په دی برخه کې د خصوصی سکتور او دولت لخوا پانګونه وشي نو کولای شو چې د یو طرفه دخلګو د عوایدو په ډیریدو کې مرسته وکړی او د بله طرفه خلګو ته د کار زمینه مساعده شی.

د زیربنا سکتور د اقتصادي او ټولنيزې پراختياي د موجوده سرچينو او پوتنشل تحلیل:

د زیربنا په برخه کې سرمایه گذاری په نسبي توګه اوږدمهاله او زیاتي پانګې ته اړتیا لری.

1. د برېښنا او انرژي د تولید په برخه کې د پانګونې فرصتونه:

د اوبو څخه د ډکو سیندونو موجودیت چې د زابل ولایت څخه تیرېږي یو ملی ثروت دی چې کولای شی زراعت او د انرژي تولید ته تحول ورکړي. زابل دوه لوی سیندونه لری چې د ارغنداب سیند او قلات سیند دی په دغو سیندونو د برېښنا د بندونو په جوړولو او تړلو سره به سل زره ګونه هکتاره زراعتی ځمکې خړوبې شی او هم به د زابل د ضرورت برېښنا برابره شی.

د ارغنداب په رود د اوبو د بند جوړول:

د ارغنداب په رود د اوبو د بند جوړول چې ابتدایی سروې د قلات سندیزې حوزې ریاست لخوا ترسره شوی او د تخنیکي سروې د سرته رسولو لپاره د اوبو او انرژ وزارت ته وړاندیز شوی ترڅو د تخنیک سروې لپاره ټیم را واستوی.

دارغنداب رود اعظمي دسرعت اندازه په یوه ثانیه کې 280 متر مکعب ده د ارغنداب په رود باندي د څرنې بند چې ابتدایی سروې یی د قلات سندیزې حوزې ریاست لخوا شوې ده دنوموړي څخه 40 ویالې سرچینه اخلی چې هره ویاله په یوه شپه او ورځ کې 120 جریبه ځمکه خړوبوي چې مجموعاً 57600 جریبه ځمکه خړوبوي.

2. د معدنونو داستخراج په برخه کې د سرمایه گذاری فرصتونه:

د کان کیندنې فعالیت د قانوني کولو، په دوامداره توګه د کان کیندنې چارو نظارت او کنترول، د منرالي سرچینو تثبیت او تشخیص او د محلي پانګونې لپاره د سهولت برابرولو په موخه د زابل ولایت د کانونو اداره فعاله ده.

په زابل ولايت کې په لاندې ډول سره کانونه شتون لري خو تر اوسه پدې برخه کې کومه پانگونه نده شوې .

شميره	د طبعي سرچينې نوم	د کان نوعيت	د کان آدرس
۱	د کندلان مس	مس	ميزانه ولسوالي
۲	د کفتر غار مس	مس	ميزانه ولسوالي
۳	شيله سرخ مس	مس	ارغنداب ولسوالي
	اپتو شيله المونيم	آلومينيم	ارغنداب ولسوالي
۵	ظواهر معدني سرب و جست لودين	سرب و جست	ارغنداب ولسوالي
۶	ظواهر معدني موليبديم کندلان	موليبديم	ميزانه ولسوالي
۷	ظواهر معدني تنگستن ميدان آهو	تنگستن	دايچوپان ولسوالي
۸	ظواهر قلعي وبريليم ميدان آهو	قع يو بريليم	دايچوپان ولسوالي
۹	ظواهر معدني طلا کندلان	طلا	ميزانه ولسوالي
۱۰	ظواهر معدني طلا ليودين	طلا	ارغنداب ولسوالي
۱۱	ظواهر معدني سرپنتين لاجر	سرپنتين	ميزانه ولسوالي
۱۲	آب های منرالي باراس	معدني اوبه	دايچوپان ولسوالي
۱۳	معدن ابرک کاريز	د ابرک ډبره	دايچوپان ولسوالي
۱۴	سنگ های قيمتي بيتامور	ياقوت و زمرد	دايچوپان ولسوالي
۱۵	ظواهر معدني کرومايت الکوز	کرومايت	شهر صفا ولسوالي

د معدنون په برخه کې سرمايه گذاري زياتې پانگونې او تخنيکي ظرفيتونو ته ضرورت لری چې په اوسنی حالت کې دا ظرفيتونه په زابل ولايت او کلی توگه په افغانستان کې موجود نه دی په دې لحاظ د معدنونو په برخه کې بايد بهرنی پانگونه جذب او د سرمايه گذاري زمينه ورته برابره شی .

اما تر ټول مهمه داده چې د کانونو او پتروليم وزارت د زابل ولايت د کانونو او معدني زيرمو سروې او د ظرفيت د تشخيص په برخه کې لازم اقدامات تر سره کړي ترڅو د وروسته گامونه لپاره لاره هواره شي.

د زابل د اقتصادي او توليدي ظرفيتونو لومړيتوب بندي:

له شکه پرته زابل ولايت يو د هغه ولاياتو څخه ده چې په اقتصادي او توليدي برخو کې بيلابيل ظرفيتونه لري چې ددغه ظرفيتونو د اقتصادي او ټولنيز ارزښت په نظر کې نيولو سره کولای شو په دې ولايت کې د کاري فرصتونو په رامنځته کولو، د فقر او غربت د سطحي په ټيټولو او همدارنگه د زابل د اقتصادي او ټولنيز پراختيا په برخه کې مهم او اساسي نقش ولوبوي چې دغه ظرفيتونه په لاندې ډول سره لومړيتوب بندي کيږي.

۱- کرهڼيز محصولات.

۲- صنعتي پارک او توليد.

۳- گمرک، صادرات او واردات.

د لومړي، دويم او درييم لومړيتوب لرونکو اقتصادي او توليدي ظرفيتون تحليل:

په لاندې ډول سره ځيني معيارونو ته اشاره کيږي چې د زابل ولايت د اقتصادي او توليدي ظرفيتونو په تحليل او څيړنه کې مرسته کولای شي.

د اوسني وضعیت تحليل (پروفايل):

۱- کرهڼيز محصولات: د زابل ولايت کرهڼيز محصولات يو دهغه مهمو ارزښت لرونکو محصولاتو څخه دي چې ددې ولايت د خلکو اقتصادي او ټولنيز ژوند او کاروبار په رامنځته کولو او د عايد په لوړيدو کې ډير مهم رول لري داچې زابل تر ډيره په کرهڼه ولاړ دی او ددې ولايت ۸۰٪ خلگ په زراعت او مالداري بوخت دي، ددې لاري خپل ژوند او کاروبار مخکې بيايي، د زابل د اقليم او آب هوا توافق د کرهڼيز محصولاتو لکه بادامو، انگورو، کشمش، انځيرو، انارو او پستې سره او د اوبو د اړخه تر يو اندازې پوري د اوبو سرچينو شتون او يادو کرهڼيزو محصولاتو ته نسبتاً دکمو اوبو اړتيا نو ځکه يې دغه ولايت تر ډيره حده په کرهڼه ولاړ ده ددې ترڅنگ طبيعي زراعتي محصولات په اوس وخت کې په نړي کې ښه مارکيټ لري او تقاضا ورته زياته ده، همدارنگه قيمت يې ښه ارزښت يې لور ده، ددې ترڅنگ په لږه پانگونه سره ترلاسه کيږي، هر مسلکي او غير مسلکي بزگر يې کرلي او حاصل ورڅخه په لاس راوړلي شي نوځکه دغه محصول هغه توليدي ظرفيت ده چې زابل ولايت يې لري چې ددې ولايت د اقتصادي ودې، کاري فرصتونو او دندو په رامنځته کولو او فقروا غربت د سطحي کمولو کې ډيره زياته مرسته کوي.

2- صنعتي پارک او صنعتي توليدات: دا چې زابل د تيرانزيت او حمل او نقل لهاړخه خورا مهم ستراتيژيک موقعيت لري، او همدارنگه زابل ولايت د توليد لپاره په پراخه پيمانه طبيعي منابع او د توليد لپاره په کافي اندازه سره خام مواد لري او دغه ولايت يو د هيواد د طبعي او معدني سرچينو د لحاظ د غني ولاياتو په کتار کې راځي مگر متاسفانه تر اوسه په هغه اندازه چې لازمه ده د زابل د توليدي او اقتصادي ظرفيتونو د تحليل او څيړلو په برخه کې کار ندي شوي چې تر ډيره يې لامل نامني، د مرکزي حکومت نه پاملرنه ده او همدارنگه تر اوسه دلته يوازي دوه توليدي فابريکي فعاله دي، په دې برخه لږه پانگونه شوي ده او ددې ولايت ډيري خوراکی او غير خوراکی توکي د نورو ولاياتو څخه را وارديږي او يا هم د کاونډيو هيوادونو څخه را وړل کيږي نوځکه دلته د پانگوني او صنعتي محصولاتو د توليد په برخه کې ښه فرصت شته، ددې ترڅنگ که په دغه ولايت کې صنعتي پارک جوړ شي پانگوال به نور هم تشويق شي تر څو توليدي فابريکي جوړي او هغه مواد توليد کړي چې تقاضا ورته ده.

۳- گمرک، صادرات او واردات:

گمرکونه د هیواد د اقتصادي محاذ په توګه په اقتصادي پرمختګ کې مهم او اساسی رول لوبوي، د ټولني د هوساينې او ساتنې تضمین کوي که چيری یو هیواد وغواړی چې په اقتصادي، مالي او ټولنيزه برخه کې لاسته راوړنی ولری نو باید خپل ټول سیاستونه او پروګرامونه د گمرکونو د ارزښت او لومړیتوب په اساس سره ترتیب کړی، گمرکونه د هیواد د تجارتي موادو په صادرو او واردولو کې د ملا تیر حیثیت لری چې د هیواد ټول تجارتي توکي د گمرکونو د لاری یا نورو هیوادونو ته صادريږی او یا هم د نورو هیوادونو څخه هیواد ته واردیږی. گمرک د تجارت او راکړی ورکړی په پرمختګ کې اساسی رول لری. دا چې د شملزو ولسوالی گمرک د سپین بولدک د گمرک په نسبت پاکستان نژدی دی او د یاد گمرک په نسبت لږه فاصله لری، په کم وخت کې او په اسانۍ سره توکي پری صادر او واردیدلی شی. که چیرته دغه گمرک فعاله شی نو ورسره به دیو طرفه د یادو دوه هیوادو په سوداګری او راکړه ورکړه کې زیاتوالی راشی او هم به د توکو په کیفیت کې ښووالی راشی، همدارنګه به یی کیفیت کنترول شی ددی ترڅنګ به د دولت په عوایدو کې زیاتوالی راشی او د غیر قانونی او توکو د حمل او نقل مخنیوی به وشي. دا چې په دغه لویه لار پراخ بازارونه شته لوی نفوس پری پروت دی نو ددی گمرک په فعاله کیدو سره به دیو طرفه د زابل د وچې او لمدی میوی صادرات پاکستان هیواد ته پخپل وخت او کم مصرف سره ورسپړی، د بله طرفه به ددی لاری خلګو ته په لویه پیمانې ګټه ورسپړی او کاروبار به ورسره غوړیږی همدارنګه خلګو ته به نوی دندی پیدا او د بیکاری سطحه به ټیټه او د سپی سر عاید کې به زیاتوالی راشی چې دغه ګڼه د زابل د اقتصادي او ټولنيزی پراختیا په انکشاف کې مهم او اساسی رول درلودلی شی.

د تولیدی او اقتصادي ظرفیتونو د اغیزمنتوب د تحلیل ارزیابی:

۱- **کرهڼیز محصولات:** زابل ولایت یو د هغه ولایاتو د جملی څخه ده چې په پراخه پیمانې میوه لرونکی ونی او باغونه لری او یو د حاصل خیزو کرهڼیزو ځمکو لرونکو ولایاتو څخه شمیرل کیږی ددی تر څنګ ددی ولایت آب هوا د کرهڼی او باغونو د کښینولو او حاصلاتو تر لاسه کولو لپاره ښه او مناسب ځای او خاوره ده. د زابل ولایت (55,553) هکتاره ځمکه د بادامو انځیرو، انگورو انارو او پستی د باغونو پواسطه پوښل شوی ده. چې په کلني توګه ددی باغونو څخه په تخمیني ډول سره (1,28,441) ټنه میوی او حاصل تر لاسه کیږی ددغه کرهڼیزو محصولاتو کلني تخمیني عاید (15,016,971,428) ملیارده افغانی کیږی چې کولای شی ددی ولایت د اقتصاد په غوړیدا، د غربت د سطحی په ټیټو کې ستر او اساسی رول ولوبوی.

۲- **صنعتی تولیدات او صنعتی پارک:** په زابل ولایت کې تر اوسه کومه ګټه تولیدی او صنعتی فابریکه نده جوړه شوی، یوازی دوه کوچنې فابریکي شته چې یوه د پلاستیکی پایپ جوړونی او بله د یخې جوړونی فابریکه ده په داسی حال کې چې دلته د پانګونی او صنعتی فابریکو د فعاله کولو او توکو د تولید او پروسس په برخه کې ښه فرصتونه شته چې خصوصی سکتور کولای شی چې ددغه فرصتونو څخه ګټه واخلي دلته پانګونه وکړی.

۳- **د شملزو گمرک، صادرات او واردات:** د شملزو گمرک د ټرانزیت او د افغانستان او پاکستان ترمنځ د سوداګری د غوړیدا په برخه کې ښه او اساسی رول لوبولی شی دغه گمرک دکندهار ولایت د سپین بولدک د گمرک په نسبت پاکستان ته د حمل او نقل لپاره د زابل ولایت او مرکزی ولایاتو لپاره نژدی او په ښه ستراتیژیک موقعیت کې قرار لری. د شملزو گمرک د مرکز قلات څخه (151) کیلو متره فاصله لری چې د یادی لوی لاری (۴۸) کیلو متره سړک پوخ ده همدارنګه اوس په ورځنی ډول ددی لاری په لس گونو موټورنه د دواړه هیوادونو ترمنځ تګ راتګ کوی، او توکي د گمرکی محصول څخه پرته بغیر لدی چې ددی محصولاتو عواید ددلت خزانی ته ولاړ شی حمل او نقل کیږی که چیرته دغه گمرک رسمي شی نو دغه راکړه ورکړه او صادراتو او وارداتو ارزښت به په کال کې تر میلیونو افغانیو پوری ورسپړی.

د ولایت د تولیدی او اقتصادی ظرفیتونو د پایښت تحلیل:

۱- **کرهڼیز محصولات:** زابل ولایت د هیواد د هغو ولایاتو د جملې څخه شمیرل کیږي چې په لوړه پیمانې کرهڼیز محصولات تولیدوي او د وچې او لنډې میوې لکه بادام، کشمش، انگور، آنا، انخیر او داسې نورې په پراخه اندازه لري، دغه کرهڼیز محصولات کولای شي د افغانستان بلخصوص د زابل د اقتصاد په غوړېدا او د یاد هیواد د صادراتي اموالو په برخه کې مهم نقش ولوبوي وچه میوه د هیواد د مهمو صادراتي محصولاتو له جملې څخه شمیرل کیږي.

۲- **صنعتی پارک او صنعت:** داچې صنعت او تولید د یو هیواد په پرمختګ، بیاروغونه، د کاري فرصتونو په رامنځته کولو او د غربت د کچې په کمولو کې مهم او اساسی رول لري نو دی ټکی ته په کتو سره د صنعتی پارک او د صنعتی او تولیدی فابریکو ارزښت د زابل ولایت په پرمختګ کې خورا مهم او اساسی رول لوبولی شي او کولی شي زابل د نورو ولایتونو سره د پرمختګ په کتار کې راوړي، دا چې په زابل کې تر اوسه د صنعت په برخه کې کومه ځانګړې پانګونه نده شوی او دلته د صنعت او تولید په برخه کې پانګونې ته ډیره زیاته اړتیا لیدل کیږي او همدارنګه په دی برخه د پانګونې ډیر ښه او پراخ فرصتونه شته چې کولای د زابل په اقتصادي غوړېدا کې تر ډیره مرسته وکړي او ورسره په څنګ د هیواد اقتصادي او ټولنیزه پراختیا نوره هم وده وکړي، د غربت او فقر کچه ټیټه شي.

۳- **د شملزو ګمرک:** ګمرکونه او ترانزیت د هیواد د اقتصاد په انکشاف او د سوداګرۍ په غوړېدا کې ډیر مهم او اساسی رول لوبوي د نورو هیوادونو سره د ګمرکي لارو په پرانیستلو سره کولای شو چې د بهرنیو هیوادونو څخه د ښه کیفیت توکي هیواد ته په قانوني شکل سره را وارد کړو او همدارنګه هغه توکي چې د هیواد په داخل کې تولیدیږي ددی لاری نورو هیوادونو ته صادر کړو او ورسره به د صادراتو د برخې د عوایدو په ډیریدو کې مرسته وکړي. زابل د ګاونډي هیواد پاکستان سره پوله لري، د دواړو هیوادونو تر منځ په فرضي کرښه باندې د ګمرک لپاره ښه او مناسبه ساحه شتون لري چې کولای شي توکي او محصولات په اسانۍ او لږ وخت سره حمل او نقل کړي.

د غوښتني او تقاضا تحلیل:

۱- **کرهڼیز محصولات:** په نړۍ کې کرهڼیز توکو او محصولاتو ته ورځ په ورځ اړتیا او تقاضا ډیرېږي او غوښتنه یې په مارکیټ کې لوړېږي، بادام، انخیر، کشمش، آنا، پسته او نورې میوې په مختلفو برخو کې کارول کیږي او ورڅخه ګټه اخیستل کیږي لکه (دوا، درمل، د خوراکي توکو په توګه ورڅخه ګټه اخیستل) او داسې نور چې دی اجناسو او موادو ته په اوسني عصر کې ډیره زیاته اړتیا محسوسېږي په همدې اساس ددغه کرهڼیزو محصولاتو بیه په مارکیټ کې لوړه ده، زابل دغه پورته ذکر شوی میوې په پراخه اندازه لري دغه محصولات اوس ګاونډیو هیوادونو لکه پاکستان، هندوستان، ایران او همدارنګه عربي او اروپایي هیوادونو ته صادریږي او په نړیواله او منطقي سطحه د زابل میوو ته تقاضا ډیره لوړه ده، ددغه میوو بیه او کیفیت دواړه ډیر ښه دي نو ځکه د زابل ولایت لپاره دغه زراعتي محصول یو ښه عایداتي سرچینه او د اقتصادي ودې لپاره یو ښه بدیل کیدلی شي، په زابل ولایت د کرهڼیزو محصولاتو د پانګونې او سوداګرۍ په برخه کې په لویه پیمانې فرصتونه شته که چیرته ملي او نړیوال سوداګر په دی برخه کې پانګونه وکړي دغه کرښه به د یو طرفه ددغه محصول کرکيلی ته وده ورکړي او د بله طرفه به د کرهڼیزو محصولاتو څخه په ډیره لوړه اندازه عاید تر لاسه شي.

۲- **صنعتی تولیدات او صنعتی پارک:** داچې په اوسني عصر کې د نړۍ اقتصادي وده او ټولنیزه پراختیا تر ډیره حده په صنعتي تولیداتو باندې ولاړه ده په افغانستان کې عموماً په څلورو برخو کې پانګونه کیږي او په یادو برخو کې پانګونې ته خورا زیاته اړتیا لیدل کیږي. ۱- کانونه او د هغو د را ایستولو په برخه کې پانګونه، ۲- صنعتی کارخانې لکه د بوتونو، چمپلو، پلاستيکي او چینی لوښي، پایپ جوونه، خوراکي او غیر خوراکي توکي مشروبات او داسې نور، ۳- برق او اوبه، ۴- په ودانیزو برخو او د کورونو د جوړولو په برخه کې د پانګونې اړتیا او د خلګو تقاضا، په زابل ولایت کې په صنعتي تولیداتو باندې پانګونه یوه ښه فرصت دی او په دی برخه کې پانګونې ته ډیره زیاته اړتیا ده داچې په زابل

ولایت کې تر اوسه د صنعت په برخه کې کومه ځانګړې پانګونه نده شوی، نو ځکه د صنعت په برخه کې پانګونه د زابل د اقتصادي ودی او ټولنيزی پراختیا په وده، دکاری فرصتونو په رامنځته کولو او د غربت او فقر د سطحی په ټیټولو کې مهم نقش لرلی شی چې کولای شی د زابل تر څنګ د ټول هیواد د اقتصاد په غوړیدا کې مرسته وکړی.

۳- د شملزو ګمرک او صادرات او واردات: که چیرته د شملزو ګمرک فعاله شی نو ورسره به د زابل داخلی تولیدات، کرهڼیز محصولات او وچه میوه چې تر ډیره حده د پاکستان هیواد ته صادرېږی په اسانی، لږ وخت او ټیټ قیمت سره یاد هیواد ته انتقال شی او ددی سره په څنګ کې به په زابل کې صنعتی پارک جوړ او تولیدی فابریکی به پکی په فعالیت شروع وکړی نو سوداګر او صنعت کاران به وکولای شی چې په اسانی د تولید لپاره خام مواد د پاکستان هیواد څخه راوارد کړی، دغه پورته ټکو ته په کتو سره دغه ګمرک ته ډیره زیاته اړتیا محسوسېږی چې ګټه به یی خصوصی سکتور او دولت دواړو ته ورسېږی او ورسره په څنګ کې به کاری فرصتونه هم رامنځته شی.

د پراختیایی ستونزو په نښه کول:

۱- کرهڼیز محصولات: دکرهڼیزو محصولات په برخه اساسی او بنیادی ستونزه د اصلاح شویو تخمونو نشتون ده داسی نهالګی چې ددی ولایت د آب هوا سره تطابق ولری او اصلاح شوی وی تر څو ددغو میوو په حاصلاتو کې نور هم زیاتوالی راشی او همدارنګه د اوبو کمښت ده چې تر ډیره حده د ونو میوو د کمښت او یا لمنځه تلو سبب کیږی، ددی سره په څنګ د وچو میوو د پروسس د یو لوی فابریکی نشتون ده ترڅو هلته دغه میوی پروسس، بسته بندی او بیا په معیاری شکل سره خارجی هیوادونو ته صادر شی. که د زابل میوو ته د پروسس او بسته بندی فابریکی جوړی شی او همدارنګه دغه محصولاتو ته په نورو هیوادونو کې بازارموندنه وشی او سوداګر یی پیر ته تشویق شی نو کولای شو چې دغه محصولاتو ته وده ورکړو او همدارنګه یی قیمت لوړ کړو تر څو یی یو څه ګټه بزگرانو محلی سوداګرو ته هم ورسېږی. همدارنګه که اصلاح شوی او ددی ولایت د اقلیم سره تجربه شوی نوی نهالګی توزیع شی او تر یو حده د اوبه کولو قطری سیستم تطبیق شی نو په لوړه کچه محصول به ورڅخه په لاس راشی.

۲- صنعتی پارک صنعتی تولیدات: دا چې په زابل کې صنعتی فابریکی شتون نه لری او تر اوسه چا د صنعت په برخه کې پانګونه نده کړی چې اساسی علت یی په دی ولایت کې د صنعتی پارک نه شتون ده که چیرته په زابل کې صنعتی پارک فعاله شی او پانګوالو ته د فابریکو د جوړیدو لپاره ځمکه توزیع او همدارنګه یاد ښارګوټی کې د برق ستونزه حل شی او ورسره په څنګ یی سرکونه پاخه شی نو بیا هر څوک چې نغدی پیسی او پانګه لری او د پانګونی زمینه ورته مساعده شی لیواله کیږی چې دلته پانګونه وکړی او فابریکی جوړی کړی.

۳- ګمرک، صادرات او واردات: که چیرته د شملزو ګمرک په رسمي ډول سره فعاله شی او همدارنګه ددی ګمرک په اوږدو کې پاتې ۱۰۳ کیلو متره سرک په اساسی ډول سره جوړ شی او هلته هغه ضروری ګمرکی تاسیسات چې د ګمرک د جوړیدو لپاره ورته اړتیا ده جوړ شی نو بیا کولای شو چې دلته خلګ دغه ګمرک په برخه کې خصوصی سکتور پانګونی ته تشویق کړو.

د عوایدو تحلیل:

۱- **کرهڼیز محصولات:** کرهڼیز محصولات لکه بادام، انار، انځیر، شکرپاره، کشمش او داسی نور د زابل ولایت خلگو د عوایدو او کاروبار اصلی سرچینی دی چې ددی لاری خپل کاروبار مخکی بیایی او راکړه ورکړه یی کوی، اوس په تخمینی ډول سره زابل په کال کې د کرهڼیزو محصولاتو له درکه (15,016,971,428) ملیارده افغانی په کلنې ډول تر لاسه کیږی که چیرته ددغه محصولاتو په وړاندی پورته د اساسی ستونزو په برخه کې ذکر شوی ستونزی مشکلات حل شی دغه عواید به تقریباً په کال کې تر (۲۵) ملیارده افغانی ورسیري.

۲- **صنعتی پارک او تولیدات:** اوس فعلاً زابل د صنعت له برخي په ډیره لږ اندازه عواید لری چې دغه بیخي د یادونی وړ هم ندی ځکه دلته نه صنعتی پارک فعاله ده او نه هم تولیدی فابریکی شتون لری که چیرته د صنعت په برخه کې دغه پورته د اساسی ستونزو په برخه کې ذکر شوی ستونزی مشکلات حل شی نو له یوی خوا به د صنعت په برخه کې پانگونه وشي او همدارنگه په لومړیو کلنو کې په تخمینی ډول سره تر (۱۵۰) میلیونه افغانی عواید او گټه تر لاسه شی چې په راتلونکو کلونو کې به دغه اندازه دوه چنده شی.

۳- **گمرک او صادرات او واردات:** دا چې اوس د پخوا په نسبت د پاکستان او افغانستان تر منځ سوداگری کمه شوی ده او تر ډیره حده یی ستونزه د ترانزیت ده که د شملزو گمرک فعاله شی اوسنی د سوداگری اندازه به د ۲ ملیارده څخه تر (۲،۳) ملیارده پوری ورسیري چې په دی سره به د زابل په داخلی عوایدو کې تر (۲۰٪) زیاتوالی راشی.

د کاری فرصتونو رامنځته کول:

۱- **کرهڼیز محصولات:** داچې زابل یو زراعتی او کرهڼیز ولایت دی او ددی ولایت تقریباً ۸۰٪ وگړی په کرهڼه او مالداری بوخت دی بلخصوص وچې او لندي میوو د کرکیلی برخه کې چې تقریباً تر (۱۰۰۰۰۰) پوری د میوو د حاصلاتو په ترلاسه کولو او سوداگری باندی مصروف که ددغه محصولاتو په برخه ذکر شوی ستونزی حل شی نو ډیر خلگ به یی کرکیلی او سوداگری ته مخه کړی چې دغه بدلون کولای شی تر (۱۵۰۰۰۰۰) یولک پنځوس زره خلگو ته کار پیدا کړی.

۲- **صنعت او تولیدات:** په زابل کې د صنعت په برخه کې یوازی تر (۵۰) تنه پوری کار کوی که صنعتی پارک جوړ او تولیدی فابریکی په کار شروع وکړی نو تر (۲۰۰۰) کسانو ته د کار زمینه برابریري.

۳- **گمرک، صادرات او واردات:** د شملزو د گمرک په فعاله کیدو سره به په لوړه کچه کاری فرصتونه رامنځته شی او همدارنگه د زابل په کرهڼیزو حاصلاتو، صنعتی تولیداتو په عوایدو او کاری فرصتونو په برخه کې زیاتوالی راځي.

وروستي پایله (نتیجه گیری):

د زابل ولایت اقتصادي ظرفیتونه د تولید پراختیا لپاره د جغرافیي، اقلیمي او ستراتیژیکي موقعیت او جوړښت په لحاظ ددی ولایت د اقتصادي ودی او ټولنيزی پراختیا لپاره ښه بدیل او غوره ستراتیژي کیدلی شی. د زابل ولایت کرهڼیز محصولات، د صنعتی پارک او فابریکو فعاله کیدل او جوړیدل او ددی ولایت د شملزو د ګمرک رسمي کیدل او ګټه ورڅخه اخیستل به په لوړه کچه په زابل کې اقتصادي وده، کاری فرصتونه او د غربت اندازه را ټیټه کړی او ورسره په څنګ کې به د ټول هیواد اقتصادي غوړیدا ته زمينه برابره کړی.

۱- **کرهڼیز محصولات:** زابل ولایت په عمومي ډول (152000) هکتاره کرهڼیزه او زراعتي ځمکه لری چې ددی ځمکي (55,553) هکتاره د میوه لرونکو ونو لکه (بادام، انځیر، انګور، انار، پسته او منو) پواسطه پوښل شوی ده ددغه میوو کلې حاصلات (128441) چې په کال کې په تخمینی توګه (15,016,971,428) ملیارده افغانی عواید ورڅخه په لاس راځي او ددی تر څنګ په دغه برخه کې تر یو لک پوری کسان په کار بوخت دی که چیرته د کرهڼیزو محصولاتو د اصلاح او ستونزو د حل لاری کولو پروګرام په لاره واچول شی نو کولای شو چې ددی محصولاتو کلني اندازه تر (150000) ټنه پوری ورسوو او کلني عواید تر (25) ملیارده افغانی پوری ورسوو او همدانګه تر (120000) کاری فرصتونه رامنځته کړو دغه چاره کولای شی چې د زابل د صادراتو په ګراف کې نور هم زیاتوالی راولی او د خلګو د ژوند سطحه ورسره لوړه شی.

۲- **صنعتی پارک او صنعتی تولیدات:** په افغانستان کې په عمومي توګه په څلورو برخو کې پانګونه کیري (برق، اوبه، معدنونه، کورجوړونه، ودانی جوړونه او صنعتی او تولیدی فابریکی) چې په دغه برخو کې تر اوسه په زابل کې په ډیره کمه اندازه یا هیڅ پانګونه نده شوی په زابل کې یوازی دوه تولیدی فابریکی فعاله دی چې تر (۵۰) پوری کسان پکې کار کوی ددی تر څنګ زابل تر اوسه صنعتی پارک نه لری ترڅو پانګوال هلته فابریکی جوړی او داخلی تولیدات خلګو ته وړاندی کړی که چیرته صنعتی ښارګوټي فعاله او د فابریکو د مالکانو اړتیاوی پوره شی نو په لومړی سره کې به په تخمینی شکل سره تر (۱۵۰) میلیونه افغانی پانګونی په صنعتی ښارګوټي کې وشي چې په دی چاري سره به په ابتدا کې تر (۲۰۰۰) پوری کسانو ته د کار زمينه برابره شی چې په څوکلونو کې به پانګونه او کاری فرصتونه (۳۰٪) زیاتوالی راتلی شی.

۳- **د شملزو ګمرک، صادرات او واردات:** دشملزو ګمرک چې د قلات ښار څخه (۱۵۱) کیلو متره فاصله لری او ددی لوی لاری (۴۸) کیلو متره سړک د قلات ښار څخه د شینکی ولسوالی تر سره غره پوری پوڅ ده او پاتی (۱۰۳) کیلو متره یی خامه ده دغه ګمرک چې تر اوسه په رسمي ډول نده فعاله شوی د شملزو ولسوالی د ځنځیر په سیمه کې موقعیت لری او د پاکستان هیواد د بلوچستان ایالت د بادینی او ملسم باغ د سیمو څخه تیریري او ددغه ایالت کوټی ښار ته رسیري ددغه ګمرک په فعاله کیدو سره به افغانستان او پاکستان هیواد په سوداګریزو او ترانزیتی اړیکو کې نوره هم پراختیا راشی او د دواړو هیوادونو په صادراتو او وارداتو کې تر (۱۰٪) زیاتوالی راشی. دغه چاره به په مستقیم ډول د زابل ولایت د کرهڼیزو محصولات لپاره د مارکیټ په رامنځته کولو او د حاصلاتو او عوایدو په زیاتوالی کې رول لوبوی چې ورسره به زابل په اقتصادي او ټولنيزه برخه کې وده وکړی، کاری فرصتونه او بوختیاوی به رامنځته شی.

پایله: که په عمومي ډول سره د زابل دغه دري لومړیتوب لرونکو تولیدی او اقتصادي ظرفیتونو ته ارزښت ورکړل شی او دغه ظرفیتونه په کار ولویري نو ددی ولایت اقتصاد به په کال کې تر (۲،۵٪) پوری وده وکړی او د غربت او فقر په کچه کې به تر (۵٪) پوری کموالی راشی.

ستونزی او ننگونی:

هغه ستونزی او ننگونی چې د زابل ولایت د اقتصادي او توليدي ظرفیتونو د ودی او انکشاف پر وړاندی دی په لاندی ډول سره پیژندل شوی دی.

۱- کرهڼیز محصولات: د زابل ولایت د کرهڼیزی ودی او د محصولاتو د کمیت او کیفیت د لوړیدو پر وړاندی عمده او اصلی ستونزه دغه دی.

- وچکالی او د اوبو د سطحی ټیټوالی.
- د اصلاح شویو نهالگیو او تخمنو کموالي چې ددی ولایت اقلیم او آب هوا سره تطابق لری تر څو ددغه نهالگیو څخه په لوړ کمیت او ښه کیفیت سره محصول تر لاسه شی.
- د وچې میوی د پروسس او بسته بندی د فابریکې لوی مارکیټ نشتون او د لنډي میوی د ساتنې خوني نشتون.
- د نړیوالو پانگوالو لخوا د کرهڼیزو محصولاتو په برخه کې پانگونی ته کمه علاقه.
- د کرهڼیزو محصولاتو لپاره د حکومت لخوا د امکاناتو نه برابرول او په نړیواله سطحه ددغه محصولاتو لپاره بازارموندنه نه کول.

۲- صنعتي تولیدات او صنعتي پارک:

- زابل کې تر اوسه صنعتي پارک ندی فعاله شوی.
- د صنعتي فابریکو لپاره برق نشته او همدارنگه د توليدي او صنعتي فابریکو لپاره ځمکی نه توزیع تر څو پانگوال په هغه کې فابریکې جوړ کړی.
- د صنعت او تولیداتو په برخه کې د پانگوالو کمه علاقه او د زابل پرځای په نورو ولایاتو کې پانگونه کول.
- په زابل کې په پراخه پیمانته معدنی زیرمی شته مگر تر اوسه په دغه برخه کې دقیقه سروی نده تر سره شوی تر څو ددغه معدنی زیرمو ارزښت معلوم کړی.

۳- د شملزو گمرک او صادرات او واردات:

- د زابل مرکز قلات څخه د شملزو گمرک تر سرحدي سیمې د سرک حالت خراب دی یواځې ۴۸ کیلومتره سرک د مرکز قلات څخه د شنیکې تر سره غره کانگریت دی.
- د شملزو گمرک مسیر د امنیت له اړخه خوندي نه دی.
- د شملزو د ځنځیر په سیمه کې هیڅ لازمي تاسیسات او زیربناوې شتون نلری.
- د شملزو گمرک سیمه د دولت تر کنترول لاندې نه ده او ددولت د مخالفینو لخوا کنترولیږي.
- د تاسیساتو جوړولو لپاره د کافی بودجې نشتون.
- د پاکستان خواته د بادینی، مسلېم باغ او بلوچستان په سیمو کې د شملزو گمرک په مسیر د لازمو زیربناوو نشتون.

وړاندیزونه او حل لاری:

دغه لاندی حل لاری د زابل ولایت د اقتصادي او توليدي ظرفیتونو د پراختیا او ودی سبب کیدلی شی.

۱- کرهڼیز محصولات:

زابل ولایت د هیواد د هغه ولایاتو د جملي څخه ده چې تقریباً ۸۰٪ وگړی یی په کرهڼه او مالدارۍ باندی بوخت دي، ددی لپاره چې د اوبو سطحه را لوړه شی، او وچکالي لمنځه ولاړه شي نو باید د اوبو بندونه، کوچنی او لوی چیک ډیمونه د ولایت په مختلفو برخو کې جوړ شی، او همدارنگه د اوبه کولو معیاری او عصري د قطری سیستم مروج شي، د اصلاح شویو نهالگیو د

قريبو جوړول او اصلاح شوی نهالگی او تخمونه چې دد ولایت د اقلیم سره تطابق ولری و بزگرانو ته توزیع شی ترڅو د محصولات زیات او کیفیت یی لوړ او په لوړ قیمت سره په بازار کې خرڅ شی. ددی لپاره چې په ښه قیمت او د نړیوال بازار د غوښتونو سره بازار ته عرضه شی نو باید د کرهڼیزو محصولاتو د پروسس او بسته بندی لپاره فابریکه جوړه شی چې په ورځ کې د (۵) تپه میوی د پروسس او بسته بندی ظرفیت ولری فعاله شی او ددی سره په خوا کې د حکومت لخوا د بازارموندنی او نړیوال مارکیټ ته د هغه معرفی کولو پروگرامونه په لاره واچول شی او دغه محصول نړیوال مارکیټ ته ور وپیژندل شی او همدارنگه ملی او نړیوال پانگوال په دی برخه کې پانگونی ته تشویق شی.

۲- صنعتي تولیدات او صنعتی پارک: د زابل ولایت په صنعتی ولایت بدلول او په دغه برخه کې د پانگونی لپاره باید په زابل کې صنعتی ښارگوټی جوړ شی او پانگوال ته د فابریکو د جوړیدو لپاره ځمکه توزیع شی او په دی ښارگوټي کې د برق ، سړک او اوبو امکانات برابرشی . همدارنگه د پانگوالو لپاره دکوچنیو او لویو پورونو او ضامنتونو په برخه کې اسانتیاوی برابره شی، او همدارنگه ددی تولیداتو د صادرولو په برخه کې امکانات برابر شی او د ترانزیت په برخه کې شته ستونزی حل شی او ددی ترڅنګ شملزو گمرک چې گاونډي هیواد پاکستان ته نژدی لاره ده باید دغه بندر رسمی شی.

۳- گمرک، صادرات او واردات: ددی لپاره چې د افغانستان او پاکستان تر منځ په صادراتو او وارداتو کې نور هم زیاتوالی راشی او دزابل ولایت تولیدات د نړی او منطقی هیوادونو ته په وخت سره ورسیری او همدارنگه دافغان دولت په عوایدو کې زیاتوالی راشي او په زابل کې نوی کاری فرصتونه رامنځته شی نو باید د شملزو گمرک ته قانونی ښه ورکړل شی او د هغه توکو چې ددی لاری په غیر قانونی شکل سره په قاچاقی ډول په ټیټ کیفیت سره واردیری مخنیوی یی وشی او همدارنگه ددی لاری په اوږدو کې ۱۰۳ کیلو متره پاتی سړک په اساسی شکل سره ورغول شی او ددی سره په خوا کې د گمرک په امتداد کې زیربناوی جوړی شی تر څو په دغه لویه لاره په پرتو ولسوالیگانو کې د امنیت د ټینگښت، بیارغونی او د بیکاری د سطحه په ټیټو کې مرسته وکړی.

ماخذونه او سرچینې:

د زابل د ۱۳۹۹ کال ولايتي اقتصادي او ټولنيز پروفايل

د کرهڼې او مالدارۍ رياست

معتبر انټرنیټي سايټونه

د ولايت له سوداگرو څخه د تلفون او مصاحبو له لارې د معلوماتو ترلاسه کول

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**